

84. заседание

Понеделникъ, 19 май 1924 година

(Открито отъ подпредседателя д-ръ Б. Вазовъ, въ 16 ч.)

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Отварямъ заседанието.

(Отъ заседанието сж отсъствуваха следнитъ народни представители: Алексиевъ Никола, Ангеловъ Юрданъ, Ангеловъ Станъ, Атанасовъ Никола, Бояджиевъ Стефанъ, Бояджиевъ Хасанъ-ефенди, Братановъ Почо, Бръшляновъ Цоню, Бурмовъ Никола, Василевъ Славейко, Велиновъ Тончо, Волевъ Борисъ, Георгиевъ Додю, Гоговъ Дълчо, Тодоровъ, Горбановъ Иванъ, Господиновъ Христо II, Гочевъ Стефанъ, Гроздановъ Юрданъ, Грозевъ Иванъ, Гургутски Рангелъ, Дамяновъ Владимиръ, Димитровъ Паранкевъ, Домузчиевъ Василь, Донсузовъ Михаилъ, Дончевъ Георги, Драгановъ Пънто, Желъковъ Петъръ, Кабакчиевъ Христо, Калчевъ Панайотъ Тинчевъ, Караджовъ д-ръ Илия, Ковачевъ Иванъ, Куцаровъ Янко, Кьорчевъ Димо, Лѣкарски Иванъ, Мадовъ Константинъ Георгиевъ, Марковъ Михо, Марковъ Никола, Марулевъ Йосифъ, Милановъ д-ръ Кънчо, Милковски Александъръ, Минковъ Милавъ, Митовъ Генко, Мончевъ Борисъ, Мочуровъ Велико, Мошановъ Стойчо, Начевъ Владимиръ, Недѣлковъ Лачо, Нешковъ Георги, Николовъ Върбанъ, п. Николовъ Маринъ, Панайотовъ Тодоръ, Парасковъ Василь, Пенчевъ Петъръ, Петровъ Борисъ, Петровъ Койчо, Пехливановъ Костадинъ Колевъ, Поповъ Атанасъ, Поповъ Георги, Поповъ Проданъ, Поповъ Христо, Продановъ Господинъ, Реджовъ Григоръ, Симеоновъ Иванъ, Славковъ Христо, Славовъ Юрданъ, Славовъ Крумъ, Стефановъ Велико, Стефановъ Петъръ, Стоилковъ Таско, Стойчевъ Пендю, Стояновъ Станчо, Табаковъ Димитъръ, Тоналовъ Недѣлчо, Тотковъ Бончо, Хаджиевъ Никола, Храновъ Методи, Чепмеджиевъ Григоръ, Чирпаншиевъ д-ръ Никола, Чолаковъ Стефанъ, Юртовъ Георги и Яламовъ д-ръ Георги)

Разрешени сж отпуски на следующитъ г. г. народни представители по домашни причини:

- На г. Генко Митовъ — 6 дни;
- На г. Борисъ Волевъ — 5 дни;
- На г. Борисъ Петровъ — 1 день;
- На г. Станъ Ангеловъ — 5 дни;
- На г. Иванъ Лѣкарски — 1 день.

Следнитъ г. г. народни представители искатъ отпускъ, но понеже тѣ сж имали разрешени досега повече отъ 20 дни, а нѣкои, макаръ и да не сж имали, искатъ поголемъ отпускъ отъ 20 дни, трѣбва да питамъ Народното събрание.

Народниятъ представителъ г. Захарий Кръстевъ, който е ималъ разрешенъ досега 20 дни отпускъ, моли да му се извини отсъствието на 17 т. м., сжбота. Които сж съгласни, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Цанко Деликоцевъ иска 4 дни отпускъ. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Йорданъ Ганчевъ, който не е ималъ разрешенъ никакъвъ отпускъ досега, представя медицинско свидетелство отъ двама лѣкари и моли да му се разреши 30-дневенъ отпускъ, начинавъ отъ 21 т. м. Ония, които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Велико Мочуровъ моли да му се разреши 2-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. д-ръ Георги Яламовъ моли да му се разреши 5-дневенъ отпускъ. Които сж съгласни, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Господинъ Продановъ, който е ималъ разрешенъ досега 31 дни отпускъ, моли да

му се разреши 2-дневенъ отпускъ по болестъ въ семейството му. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Георги Писновъ, който е ималъ разрешенъ 28 дни отпускъ, моли да му се разреши още 3 дни отпускъ по важни домашни причини. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Йорданъ Славовъ, който е ималъ разрешенъ досега 23 дни отпускъ, моли да му се разреши още 6 дни отпускъ по важни домашни причини. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Милавъ Минковъ, който е ималъ досега разрешенъ 20 дни отпускъ, моли да му се разреши още 3 дни отпускъ по важни домашни причини. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Василь Домузчиевъ, който е ималъ разрешенъ досега 40 дни отпускъ, моли да му се разреши още 6 дни отпускъ по важни домашни причини, считанъ отъ 19 т. м. Които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Преди да пристъпимъ къмъ дневния редъ, г. министърътъ на вътрешнитъ работи ще отговори на питането на народния представителъ г. д-ръ Александъръ Гиргиновъ за Софийската община.

Моля г. Гиргинова да развие своето питане.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д. ср): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Миналиятъ режимъ въ преследването на своитъ реакционни цели и противонародни замисли бѣ намислилъ и вотира единъ специаленъ законъ за Столичната община. Трѣбваше Софийската градска община, която отъ дълги години водеше упорита и достойна борба противъ тогавашния дружбашки режимъ и която за примѣръ на съзнателна България не предаде Софийското общинско дѣло въ ржцетъ на дружбашитъ, тогава управници, да бжде сломена и да бжде турната подъ заповѣдитъ на тогавашни дружбашки герои и голѣми злоупотрѣбители съ интереситъ на гр. София, какъвто бѣ Крумъ Поповъ. До 1922 г. дружбашкото правителство, въпрѣки всички усилия, които положи, въпрѣки голѣмитъ насилия презъ цѣлото свое управление да заграби Софийската община, не успѣ. Гр. София остана една истинска опозиционна гражданска крѣпость срещу корумпирания, развратенъ и тиранически режимъ на дружбашитъ. Всички ценности на голѣмия градъ на България, благодарение на тази борба на съзнателното гражданство въ София, бѣха запазени и Крумъ Поповци, заедно съ своитъ господари, трѣбваше да намислятъ нѣкое друго средство, също така противонародно и реакционно, а сѣщевременно и противоконституционно, какъвто бѣха въобще голѣмитъ дѣла на миналия дружбашки режимъ. И тогавашнитъ управници на България измислиха единъ новъ законъ за Столичната община, единъ чудовищенъ законъ и, ако бихме казали, че той е само противоконституционенъ и реакционенъ, ние бихме употребили най-слабата дума, за да окачествимъ дѣлото, което се извърши презъ 1922 г.

Този законъ на тогавашната властъ постави Софийската община подъ тежестта на единъ полицейски срѣдновековенъ режимъ, който нѣма нищо общо съ началата на съвременната демократия. Трѣбваше да се даде сила и властъ на административната властъ да стане, като такава, господарка на София и трѣбваше тогавашниятъ общински герой тукъ, Крумъ Поповъ, да има развързани

ржцетъ си да изнесе софийскитъ ценности, всичко онова, което бѣ ценно и скъпо въ Софийската община, на разграбване и разхищение. Тогава се измисли този законъ, който е чудовищенъ и който е отрицание на всѣкакво начало за истинско общинско самоуправление.

Въ този законъ за Столичната община не само има едно безумие, което е вредно за стопанскитъ интереси и за скъпите и истински интереси на софиянци — безумие, което се изрази въ произволното, немисленото, така да се каже, административно раздѣление на Софийската община, което докара повече хаосъ и по-голямо разточителство за общинскитъ интереси — но съ този законъ за пръвъ пътъ откакто съществува нова България се напусна скъпото начало, че общинарите, българскитъ данъкоплатци и граждани, трѣбва да иматъ правото тѣ, по свое разбиране и съобразно своитъ схващания и съобразно своитъ интереси, да избиратъ управнитѣ на своитѣ общини. Откакто съществува свободна България, не зная да е имало по-голямо посѣгателство срещу общинското самоуправление, отколкото бѣ посѣгателството презъ 1922 г. спрямо самоуправлението на гр. София.

Това посѣгателство се изрази въ чудовищното нареждане, което се санкционира съ закона, по силата на което парижане не само софийскитъ градски кметъ ще бѣде назначаванъ отъ централната административна власт, но покрай тази привилегия на централната административна власт, направи се отстъпление отъ цѣлата самоуправителна общинска система въ България, като на административната власт се даде правото да има една зестра, да назначава 12 души общински съветници, неполучили народното доверие, по силата на избирателния законъ и пропорционалната изборна система, не бѣха влѣзли въ общинскитъ съвети на гр. София. По този начинъ се даде правото на централната административна власт да вземе въ ржцетъ си цѣлото управление на гр. София, защото въ централната общински съветъ, състоящ се всѣко отъ 30 души, 12 души влизаха по назначение, по изборъ отъ централната административна власт, а тринадесетия влиза по силата на създаденото положение, чрезъ назначение, като общински главенъ кметъ на г. София. По този начинъ миналиятъ режимъ регистрира, чрезъ тая своя реформа, най-голямото си реакционно дѣло, каквото може да бѣде регистрирано.

Наруши се съответниятъ членъ на българската конституция, която, както знаете, прокарва началото за общинското самоуправление — наруши се той, и то въ най-флагрантенъ, въ най-недопустимъ видъ, съ най-голями послѣствия за най-голямата градска община и спрямо най-съзнателното гражданство въ днешна България, гражданство, което бѣ дало доказателства за своята зрѣлостъ и за своето умение да води, както вече казахъ, дългогодишна и упорита борба срещу реакционния дружбашки режимъ. Поради това, презъ 1922 г. всѣки политически партии на опозицията — като вземете партиитѣ на Конституционния блокъ, минете къмъ Либералната партия, минете по-нататкъ къмъ Социалдемократическата партия, даже и Комунистическата партия — се изказаха противъ този законъ. Не само политическитъ организации, но цѣлото общество — не само софийското съзнателно общество, а цѣла България — бѣше единодушно. И азъ си спомнямъ многото протестни телеграми отъ много кжтве на България за това варварско дѣло, ще кажа азъ, презъ 1922 г. отъ миналия дружбашки режимъ. Тогава станаха голѣми събрания не само партийни, не само публични на политически организации, но станаха събрания на най-интелигентни съсловия, на най-интелигентни съюзи, които порицаха дѣлото на дружбашитѣ, което се бѣ изразило въ закона за Столичната община. И азъ си спомнямъ, между другото, че презъ м. априлъ 1922 г. Конституционниятъ блокъ — тритѣ партии, които днесъ иматъ претенции да съставляватъ управляващото болшинство въ Народното събрание — тритѣ партии на Конституционния блокъ направиха голѣмия народенъ митингъ тукъ, на площадъ „Александър Невски“, където се бѣ стекла цѣла София. Цѣла България чакаше резултата на най-мощния протестъ, който се издигна презъ 1922 г. отъ съзнателна София. На този митингъ говориха г. Андрей Янчевъ, г. Атанасъ Буровъ и г. Петъръ Тодоровъ, днешниятъ финансовъ министъръ. Г. Петъръ Тодоровъ — чета неговитѣ думи и сега — заявидъ бѣше, че това, което се проектира отъ страна на дружбашитѣ, е едно диванко дѣло. Г. Атанасъ Буровъ и г. Андрей Янчевъ и цѣлото съзнателно гражданство съ тогавашната си резолюция издигнаха мощенъ протестъ, изразиха негодуването на цѣлото съзнателно общество

противъ това дружбашко дѣло. Тогава въ нашия печатъ се вдигна лозунгътъ, който гласѣше: „Държавниятъ глава, който трѣбва да съблюдава конституцията и началата на самоуправлението, началата на съвременната истинска демокрация, е длъженъ да не подпише този законъ, който очевидно е признатъ отъ всички за противоконституционенъ и неизмѣримо реакционенъ“.

Азъ си спомнямъ и мнението на г. Фаденхектъ, спомнямъ си и мнението на проф. Владимиръ Молловъ, спомнямъ си и мнението на всѣки насть тукъ събралитѣ се, което бѣше едно единствено: законътъ за Столичната община не може да стои, не трѣбва да има такъвъ противоконституционенъ, реакционенъ законъ; българскитъ държавенъ глава има единъ елементаренъ дългъ — макаръ този законъ да е приетъ отъ тогавашното Народно събрание, той не трѣбва да го подпише.

Това бѣше гласътъ на цѣла България. Това е гласътъ, ще кажа азъ и заповѣдта, на онази България, която извърши преврата на 9 юний; това е нашиятъ завѣтъ, който е даденъ и следъ 9 юний: да премахнемъ дѣлото на дружбашитѣ по отношение на Софийската, на Столичната община, за да изпълнимъ единъ елементаренъ дългъ, за да останемъ вѣрни и на нашиятъ убеждения, и на нашиятъ борби, за да не санкционираме престъпното дѣло на Крумъ Поповци, за да освободимъ Софийската община отъ всѣкакви посѣгателства и отъ единъ режимъ, при който нѣма да има гласъ съзнателното гражданство на гр. София.

Поради тия съображения и предъ видъ на обстоятелството, че на 1 юний н. г. между градоветѣ, въ които ще има избори за общински съвети, е обозначенъ и гр. София, азъ, въ изпълнение на мой дългъ, така, както го схващамъ, отправихъ следното питане къмъ представителя по това ведомство на днешното правителство: (Чете) „Съ указъ № 176 отъ 17 априлъ н. г., публикуванъ въ бр. 22 на „Държавенъ вестникъ“ отъ 30 априлъ н. г., произвеждатъ на изборитѣ за членове на градско-общинскитъ съвети е отложено за 1 юний н. г. Между градскитъ общини, въ които ще се произвеждатъ избори, е посочена и Столичната община.“

„По поводъ на това отправямъ къмъ правителството, въ лицето на г. министра на вътрешнитѣ работи, следното питане: по кой законъ на 1 юний н. г. ще се произведатъ изборитѣ за членове на общинския съветъ въ Столичната община? Не мисли ли правителството, преди да се произведатъ общинскитъ избори въ ст. София, да изпълни дълга си, като внесе съответенъ законопроектъ за отмѣненіе, resp. измѣненіе на сега действащия законъ за Столичната община, създаденъ отъ бившето правителство и правителство болшинство на XIX-то обикновено Народно събрание, който законъ навремето и днесъ отъ цѣлото съзнателно общество се счита не само за антиконституционенъ и за реакционенъ, но и за чрезмѣрно вреденъ за интереситѣ на Столичната община.“

Г. г. народни представители! Това е моето питане. Ще чакамъ отговора на г. министра. Ще слѣзва въ този моментъ отъ трибуната съ надежда, че нѣма да чуемъ отговоръ, отъ който ще разберемъ, че за още единъ, така да се каже, легислатуренъ периодъ Софийската община, при днешната власт, ще бѣде обречена на новъ полицейски режимъ. (Ржкопѣскания отъ нѣкои стовористи и нѣкои социалдемократи)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи.

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! Правителството е напълно съгласно съ мнението и схващанията на г. Гиргиновъ. Действително дружбашкиятъ законъ за Софийската община не е съгласенъ съ началата на истинското общинско самоуправление. Поради това правителството има решение да внесе въ Събранието единъ новъ законопроектъ за Софийската община, който ще удовлетвори напълно искацията за едно истинско самоуправление на общината. Обаче да се иска, до 1 юний да се приеме този законъ, очевидно е невъзможно.

Отъ лѣвицата: А-а-а!

Нѣкой отъ болшинството: Чакайте!

К. Пастуховъ (с. д.): И сега може да мине този законъ.

Министъръ И. Русевъ: Азъ имамъ една заслуга, г. Пастуховъ, че Вие можахте да говорите нейности по този законъ вчера на публичното ви събрание.

К. Пастуховъ (с. д.): Азъ ще говоря и сега. Съжалявамъ само, че Вие сте съгласни по принципъ, а . . .

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Нѣма да говорите сега, г. Пастуховъ, защото нѣмате думата.

К. Пастуховъ (с. д.): (Нѣмъ, министъръ И. Русевъ) Не трѣбва да се чуватъ такива думи отъ Васъ.

Министъръ И. Русевъ: Ако вземемъ сега да отменимъ законъ за Софийската община, то значи да отнемемъ времето, опредѣлено за гласуване на бюджетитѣ, да отнемемъ времето, опредѣлено за закони, които засѣгатъ интереситѣ на цѣлия народъ, а не само на Софийската община, която г. Гиргиновъ, въ своята речъ тури, не знаа защо, съ едно по-голямъ политическо и гражданско съзнание, отколкото цѣлата страна. Правителството заявява, че при първа възможностъ ще внесе този законъ и ще бѣде доволно, ако може да го внесе още въ тази сесия. И когато този законопроектъ бѣде приетъ, нищо не пречи — ние поне нѣмаме нищо противъ — да се произведатъ нови избори по новия законъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Можемъ да отложимъ изборитѣ.

С. Костурковъ (д. сг.): Да се отложатъ изборитѣ или да се възстанови стария законъ; въ петъ минути ще го възстановимъ — безъ дебати.

К. Пастуховъ (с. д.): Има законодателно предложение за отменине на този законъ — поставете го на дневенъ редъ.

П. Стайновъ (д. сг.): Вашето предложение е за връщане къмъ стария законъ, а ние не искаме да се върнемъ къмъ стария законъ. Той е единъ много остарѣлъ законъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Тази работа е отъ такова естество, че който е съгласенъ, ще гласува, който не е — нѣма да гласува.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля Ви се, г. Пастуховъ,

К. Пастуховъ (с. д.): Азъ се възмущавамъ, защото си спомнямъ сценитѣ, които се разыграха, когато се прие дружбашкиятъ законъ: спомнямъ си позива на г. Лячевъ, на г. Теодоровъ, на г. Данаиловъ, на г. Фаденхехтъ, на всички, на цѣлата опозиция, която се мъчеше да провали закона. (Ржкоплѣскания отъ социалдемократитѣ) Нѣ може сега г. Русевъ да казва: „Ще го направимъ, когато му дойде времето“, т. е. когато минемъ въ опозиция.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля, г. Пастуховъ, престанете. Има право да говори само г. Гиргиновъ, за да отговори дали е доволенъ отъ отговора на г. министра.

Моля, г. Гиргиновъ, имате думата.

К. Пастуховъ (с. д.): Има предложение, поставете го на дневенъ редъ. Това е парламентарниятъ редъ.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д. сг.): Отговорътъ на г. министра не може да ме задоволи, а вѣрвамъ, че и цѣлото Народно събрание не може да бѣде задоволено, защото този въпросъ е единъ голѣмъ въпросъ за днешната Камара, за всички безъ изключение. Преди всичко съображението, че имаме друга работа, не може тукъ да играе нѣкаква особена роль, за да допуснемъ да станатъ изборитѣ въ гр. София по дружбашкия законъ, защото вече има внесенъ единъ законопроектъ, подписанъ отъ голѣма частъ отъ народното представителство, който може да бѣде вотиранъ почти безъ разисквания. Ние заявяваме, че нѣма да вземаме думата, а ще вотираме чисто и просто отменине на дружбашкия законъ и възстановяване на старата система, както бѣше до този законъ.

П. Стайновъ (д. сг.): Туй не трѣбва да стане.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д. сг.): Следователно, ако действително днешната властъ желае да не продължава този режимъ въ Столичната община, режимъ, който е изразенъ въ закона за Столичната община на бившето правителство, нека правителството, съ наше сътрудничество, внесе законопроектъ, който, туренъ на дневенъ редъ, само за една минута може да стане законъ.

П. Стайновъ (д. сг.): Ние не искаме стария законъ.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д. сг.): По този начинъ ние нѣма да се отклоняваме отъ нашата прекал задача, нито ще прекъснемъ разглеждането на бюджетитѣ, а ще извършимъ едно дѣло, което ще бѣде дѣло преди всичко на политическа честъ, бихъ казалъ азъ. Ние сме задължени по този въпросъ и този, който не изпълни този ангажментъ, нарушава своя дѣлгъ. (Ржкоплѣскания отъ лѣвницата)

Ето защо нежеланието — както досега поне се очертава това — на днешното правителство да гласува до 1 юний отменинето на този законъ, е неизпълнение на единъ дѣлгъ, и съ едно такова неизпълнение азъ не мога да бѣда съгласенъ. Затуй заявявамъ, че съгласно правилника, обръщамъ моето питане въ запитване.

Г. Пенчевъ (с. д.): Дружбашината е лоша, но всичко дружбашко е хубаво.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Съобщавамъ, че е постъпило отъ народния представител г. Владимиръ Молловъ надлежно приподписано отъ нужното число народни представители, предложение за ревизиране отпуснатитѣ досега отъ Народното събрание народни пенсии, съ което се предлага Народното събрание да избере една петочленна комисиия, която въ най-кратко време да прегледа отпуснатитѣ досега народни пенсии, да ги ревизира въз основа на справедливостта и внесе така извършената ревизия на обсъждане и одобрение отъ Народното събрание.

Това предложение ще се напечата и раздаде на г. г. народнитѣ представители.

К. Пастуховъ (с. д.): Г. председателю! Когато се гласува дружбашкиятъ законъ за Столичната община и опозицията протестира, че нѣма вотъ, председателятъ даде думата да се говори по закона за амнистията и узурпира правата на народното представителство. Ние заявяваме, че даваме право на министра съ единъ месецъ до отложителъ изборитѣ, но да изпълни ангажмента, ако смѣта, че трѣбва да се отмени законътъ за Столичната община.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Пастуховъ! Вие сте старъ парламентаристъ и знаете реда. Нѣмате чувство за най-елементаренъ редъ и ме принуждавате да Ви правя бележки.

К. Пастуховъ (с. д.): И Вие сега бързате да ни съобщавате предложения, които въ този моментъ не интересуватъ народното представителство.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Въпросътъ е изчерпанъ. Нали питането се обърна въ запитване — тогава ще говорите.

К. Пастуховъ (с. д.): Въпросътъ е за принципъ и за честъ. Поставете го на дневенъ редъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Каквото да е въпросътъ, трѣбва да се спази парламентарниятъ редъ.

Д. Нейковъ (с. д.): Така правѣха и дружбашитѣ, г. председателю.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за разрешаване на Шуменската, Поповската и Търновската градски общини да сключатъ заеми.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

К. Пастуховъ (с. д.): Честъ трѣбва да има въ единъ парламентъ. Това е най-важното.

П. Миновъ (в): Г. председателю! Азъ искамъ да знамъ какво става съ моето питане.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. министърътъ не е готовъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Вие сте били въ странство, г. председателю и знаете що е парламентъ. Недейте прави така.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля ви се, г. да, недейте нарушава рода.

К. Пастухов (с. д.): Никой не нарушава реда.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Вие знаете, че това е питане; азъ не съмъ Ви далъ думата и нѣма какво да говорите.

К. Пастухов (с. д.): Нима единъ народенъ представител не може да направи апелъ къмъ г. министра да се продължи срокътъ за произвеждане на изборитѣ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Има правилникъ, има начинъ на процедуране — не може да се вършатъ своеволия.

К. Пастухов (с. д.): Своеволие е да се управлява по дружбашки.

Д-ръ А. Гиргиновъ (д. ст.): Г. председателю! Искамъ да се опредѣли день, въ който да се разгледа моята интерпелация, за да чуете мнението на цѣлото народно представителство по този въпросъ.

Д. Нейковъ (с. д.): (Къмъ болшинството) Не чувствувате ли срамъ?

Д-ръ П. Джидровъ (с. д.): (Възразява нѣщо)

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Моля, г. Джидровъ, недейте нарушава реда. Този редъ е важенъ за всички ни. Вие имате възможностъ да правите питання, запитвания, да внасяте законопроекти, но не може да нарушавате реда. Моля Ви се, спазвайте го.

Д-ръ П. Джидровъ (с. д.): Не ме разбрахте, г. председателю. Г. Гиргиновъ заяви, че обръща питането си въ запитване. Той Ви е далъ вече интерпелацията и съгласно правилника Народното събрание трѣбва да опредѣли деня за разглеждането ѝ.

Министъръ Я. Стоенчевъ: Не е вѣрно това. Прочетете чл. 54 отъ правилника.

Д. Нейковъ (с. д.): Следъ изборитѣ! Има време!

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Трѣбва да подаде писмено интерпелацията си.

Д-ръ П. Джидровъ (с. д.): Къде пише това?

Министъръ Я. Стоенчевъ: Прочетете чл. 54 отъ правилника, за да видите какво казва.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Такъвъ е редътъ

Д-ръ П. Джидровъ (с. д.): (Възразява нѣщо)

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Даже да е така, този въпросъ може да се повдига само, когато се опредѣля дневниятъ редъ. Вие много добре знаете това. Ние сме преминали вече къмъ първата точка отъ дневния редъ.

К. Пастуховъ (с. д.): И сега може.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Не е сега моментътъ.

П. Аленовъ (с. д.): Кажете баремъ, че дружбашитѣ сж лоши, а законитѣ имъ сж хубави.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Моля Ви се, г. Аленовъ, пѣмате думата.

Пристъпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за разрешаване на Шуменската, Поповската и Търновската градски общини да сключатъ заеми.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

секретаръ Т. Кожухаровъ (д. ст.): (Прочита изцѣло законопроекта, безъ измѣнение)

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Които приематъ на трето четене законопроекта за разрешаване на Шуменската, Поповската и Търновската градски общини да сключатъ заеми, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

(Вж. приложение № 47, Т. II)

Пристъпваме къмъ втората точка отъ дневния редъ — второ четене бюджетопоекта за разходитѣ по Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството (Главна дирекция на пѣтищата, благоустройството и сградитѣ) за финансовата 1924/1925 г.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. ст.): Г. г. народни представители! Бюджетопоектътъ на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството може би е обръщаль най-силно внимание на г. г. народнитѣ представители, защото той е бюджетопоектъ на тѣй нареченото творческо министерство. Обаче тази година, поради липса на средства, трѣбваше въ този бюджетопоектъ да се предвиди само най-необходимото, както за поддържането на пѣтищата, така и за поддържането на зданията, които държавата има, и твърде малко можа да се отдѣли, за да може да се залочне нѣщо ново. Нуждитѣ наистина сж твърде крещящи, но вѣроятно — това въ комисията се разисква много — съ единъ извънреденъ бюджетъ ще се намѣрятъ други източници, а не тѣзи на редовния държавенъ бюджетъ. Тогава може би ще се предприематъ въ по-широкъ размѣръ благоустройствени работи — строежи, които сж тѣй необходими за добрия вървежъ на държавата.

Минавамъ къмъ докладване на бюджетопоекта параграфъ по параграфъ. (Чете)

„БЮДЖЕТОПРОЕКТЪ

за разходитѣ по Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството — Главна дирекция на пѣтищата, благоустройството и сградитѣ — за 1924/25 финансова година“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Които приематъ заглавието на бюджетопоекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. ст.): (Чете)

„Глава I.

„Централно управление“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Които приематъ заглавието на глава I, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. ст.): (Чете § 1 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията увеличи кредита по този параграфъ отъ 6.440.280 л. на 6.482.630 л. Увеличението отъ 42.400 л., г. г. народни представители, е вследствие увеличение броя на архитектуритѣ съ двама, поради туй, че въ тазгодишния сезонъ ще има малко повече строежи, отколкото е било по-рано.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Които приематъ § 1, заедно съ увеличението на кредита, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. ст.): (Чете)

„Веществени разходи“

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Които приематъ заглавието „Веществени разходи“, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието, приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. ст.): (Чете § 2 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Които приематъ § 2, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. ст.): (Чете § 3 — вж. приложение № 13, Т. III)

Г. г. народни представители! Тази година поддържката на автомобилитѣ по всички министерства се съсредоточва въ Министерството на благоустройството въ единъ общъ параграфъ; отъ тамъ ще става отчитането на разходитѣ по тѣхъ.

Комисията намали кредита по този параграфъ отъ 6.000.000 л. на 5.000.000 л., разпредѣлени така: 3.000.000 л. по буква а, въ която следъ думата „карбитъ“, се постави думата „таксиметри“, и 2.000.000 л. по буква б — купуване бензинъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 3, заедно съ поправката въ текста и въ кредита, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 4 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 4, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 5 — вж. приложение № 13 Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 5, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 6 — вж. приложение № 13 Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 6, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Глава II“

„Държавно сръдно техническо училище“

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ заглавието на глава II, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 7, — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 7, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 8 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 8, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 9 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 9, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 10 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 10, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 11 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 11, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 12 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 12, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 13 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 13, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 14 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията замѣни въ текста на този параграфъ цифрата „200 л.“ съ „300 л.“ и увеличи кредита отъ 32.000 л. на 44.000 л.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 14, заедно съ поправката въ текста и кредита, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Глава III“

„Личенъ съставъ при окръжитъ.“

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ заглавието на глава III, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 15 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 15, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 16 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 16, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 17 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 17, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 18 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 18, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 19 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 19, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Глава IV“

„Разходи по държавнитъ пѣтища.“

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ заглавието на глава IV, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 20 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията увеличи сумата отъ 30.000.000 л. на 40.000.000 л.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Живковъ.

Г. Живковъ (д. ст): Г. г. народни представители! Намирамъ, че сумитъ по § 20 сж разпредѣлени съвършено несъразмѣрно. Както забележавте, за нѣкои окрѣзи се турятъ по 1 милионъ, по 2 милиона, по 3 милиона лева, за други и повече, когато за Видински окрѣжъ се отпускатъ само 500.000 л. Също така за нѣкои други окрѣзи, какъвто е Шуменскиятъ, напримеръ, Търновскиятъ и други нѣкои, сж отпуснати едва по 500.000 л. Би следвало отъ това, че въ тѣзи окрѣзи нѣма никакви нужди или че тѣхнитъ нужди сж съвършено малки. Азъ ще ви кажа частно за нуждитъ на Видинския окрѣжъ, за да видите колко много сж тѣ. Тамъ има крайща, които не сж съединени съ пътища. Напр., ако тръгнете отъ Бѣлоградчикъ за Кула, вие не можете да намѣрите обикновенъ пътъ, за да преминете, особено пъкъ презъ зимния сезонъ, когато минаването е просто абсолютно невъзможно. Идва тукъ една депутация отъ Бѣлоградчишка околия, която се яви предъ трима отъ г. г. министритъ. Тази депутация молѣше да се прокара едно шосе къмъ с. Салашъ. И тримата г. г. министри — а това бѣха министритъ на благоустройството, на финанситъ и на войната — предъ които се яви тази депутация, се съгласиха да удовлетвориатъ тѣхното искане, още повече и затова, защото с. Салашъ отстѣпи на държавата отпуснатитъ му 300.000 л., по мирновременната валута, за загубитъ, които му се нанесоха отъ навлизането на сърбитъ. Тѣзи пари с. Салашъ отстѣпи на държавата само и само да може да се предвидятъ суми, съ които да му се направи едно шосе. Обаче, въпрѣки ангажмента, поетъ отъ тримата г. г. министри, не се направи досега нищо. Също така къмъ с. Райновци има едно трасе, което върви къмъ Кула. Тамъ Райновскиятъ балканъ е много богатъ съ гори. На времето си въ Рабишкото езеро бѣше построена инсталация за инпрегнирање на траверси; но, по липса на пътища и поради невъзможността да се изкарватъ оттамъ тѣзи траверси, тази инсталация се закри. Въ Райновци има голѣмо пространство държавни гори, които могатъ да дадатъ много голѣми доходи на държавата, ако би се направили тамъ единъ особенъ пътъ.

Ето защо азъ смѣтамъ, че г. министърътъ на благоустройството би трѣбвало да се съгласи, щото отъ предвиденитъ въ края на обяснителната таблица 10.000.000 л. въ разположение на г. министра за направата на съоръжения, мостове и т. н., да се отпусне поне 1.000.000 л., за да могатъ да се направятъ поне най-необходимитъ водостопи по туй трасе и за да може да се даде възможностъ отъ една страна да се засили изполаването на туй голѣмо държавно богатство и отъ друга страна да се даде възможностъ на тия два крайгранични града да се съединятъ.

Така че правя предложение да се отпусне 1.000.000 л. отъ кредита 10.000.000 л., предвиденъ въ повече по този § 20. Това трѣбва да стане, още повече и за това, че и г. министърътъ на благоустройството, и другитъ двама министри, които казахъ, сж поели този ангажментъ.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. ст): Г. г. народни представители! Ето какъ е разпредѣленъ кредитътъ по § 20, съгласно подробната таблица. За Бургазки окрѣжъ, вмѣсто 4.300.000 л. турени сж 5.800.000 л.

Г. Живковъ (д. ст): 10.000.000 л. сж предвидени въ края на обяснителната таблица.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. ст): Азъ ви казвамъ какъ сж разпредѣлени за окрѣжитъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има подробна таблица за разпредѣлението на кредита.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. ст): Предвидениятъ за Бургазки окрѣжъ кредитъ, вмѣсто 4.300.000 л., стана 5.800.000 л.; за Пловдивския отъ 1.300.000 л. стана на 2.300.000 л.; за Софийския окрѣжъ отъ 2.700.000 л. стана 5.200.000 л. и 5.000.000 л. се оставятъ въ разпорѣждане на министра на общественитъ сгради, пътищата и благоустройството за шосета, мостове и други.

Г. Живковъ (д. ст): Азъ искахъ г. министърътъ да направи декларация, че ще устои на даденото обещание,

още повече че с. Салашъ отстѣпи 300.000 л., които му бѣха отпуснати за загубитъ, които то понесе отъ навлизането на сърбитъ, само и само да му се направи шосе. Тия 300.000 л. сж по валутата отъ 1913 г.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на общественитъ сгради, пътищата и благоустройството.

Министъръ Я. Стоенчевъ: Г. г. народни представители! Настоящиятъ кредитъ е разпредѣленъ по искането и по решението на конференцията на окрѣжнитъ инженери. При разпредѣлението на този кредитъ не съмъ вземалъ подъ внимание никакви ходатайства на частни, на отдѣлни лица. Свикахъ окрѣжнитъ инженери на конференция и ги помолихъ да направятъ всички необходими изучавания на най-необходимитъ нужди на окрѣжитъ и, преди да дойдатъ каквито и да било ходатайства, азъ бѣхъ получилъ сведѣние отъ г. министра на финанситъ съ какъвъ кредитъ може да се разполага тази година за направата на нови пътища и за поправката на стари такива и взехъ нужнитъ мѣрки, за да се направятъ най-необходимото. Такива искания отъ депутации отъ разни окрѣжия, да ми се направятъ пътища, сж извънредно много и, за да ги удовлетвори, трѣбватъ грамадни суми, съ каквито не мога да разполагамъ. Ако измѣня таблицата така, както е направена, то значи да се измѣни пѣлата система за постройката на пътища, която система инженеритъ сж направили съ огледъ на това, да могатъ да се създадатъ главнитъ артерии, необходими за всѣки окрѣжъ, къмъ които да се присѣдиняватъ страничнитъ пътища. Ако се заловимъ да правимъ страничнитъ пътища, безъ да имаме главнитъ артерии, ще получимъ обратенъ резултатъ, защото страничнитъ пътища по много причини, поради неиздръжливостъ и пр., ще се развалятъ и ние нѣма да имаме нито странични пътища, нито главни артерии.

Г. Живковъ (д. ст): Това не е страниченъ пътъ.

Министъръ Я. Стоенчевъ: Ако Вие лично имате ангажментъ . . .

Г. Живковъ (д. ст): Вие имате ангажментъ. Предъ депутацията Вие поехте ангажментъ.

Министъръ Я. Стоенчевъ: Ако Вие искате да си правите политика предъ Вашитъ избиратели, то е друга работа — Вие си изпълните дълга. Но азъ казвамъ, че по този кредитъ не мога да уважавамъ ходатайства отъ такъвъ родъ и нѣма да ги уважавамъ, а ще искамъ да изпълня единъ технически планъ, за да може да се реализира една програма, която ще ни даде възможностъ въ 5—6 години, ако вървимъ по този планъ, да имаме пътища въ България. Иначе, ако вървимъ по прищевкитъ и желанията на отдѣлни лица, ние нѣма да имаме въ 20 години пътища. Азъ молихъ да ми се остави единъ кредитъ отъ 5.000.000 л. свободенъ, както ви каза и г. докладчикътъ, за да мога да го използвамъ въ случай на нужда: при наводнение и други форсъ-мажорни причини, за да се поправатъ пътища, или да се направи нѣщо ново за поддържане движението въ страната. Може да ми остане отъ този кредитъ 1—2—3 милиона лева — това зависи отъ много обстоятелства и отъ природата. Ако остане такъвъ кредитъ къмъ края на годината, ще го използвамъ, за да удовлетвори нѣкои такива нужди, които и азъ познавамъ, между които е и тази нужда, за която ми говори г. депутатътъ отъ Видинския окрѣжъ. Нѣмамъ нищо противъ да се направи и туй шосе, но казвамъ, това ще стане само тогава, ако имаме излишъкъ, и то като бѣда увѣренъ, че нѣма да има нужда по форсъ мажорни причини да хвърля тѣзи пари за поддържане движението въ страната.

Въ резюме, не мога да направя измѣнение на таблицата, защото съ това ще се измѣни пѣлиятъ технически планъ. Ако може да ми се увеличи кредита съ милионъ и нѣщо, съ удовольствие ще го направя. Но нѣма откъде, защото кредитътъ по бюджета на министерството се увеличи извънредно много и нѣма откъде да се взематъ средства.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. ст): Г-да! Трѣбва да добавя и следующето, че това сж вече точно опредѣлени пътища и мостове, които трѣбва да бѣдатъ построени и нѣкои отъ

тъхъ сж отдадени на предприятия. Туй, което иска колелата народенъ представителъ, сигурно още не е проучено и нѣма тая година да бъде ангажиранъ за него кредитъ. А тия кредити сж ангажирани вече отъ техническиѣ власти за презъ тази година.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Недѣлко Колушевъ.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): Г. г. народни представители! При разпредѣлянето на кредититѣ за новитѣ и стари шосета въ различнитѣ окръзи се е държало смѣтка, естествено, за построениѣ пѣтица, но не се е държало достатъчно смѣтка за ония пѣтица, които трѣбва да се допратъ, и затова кредитътъ, при разпредѣлянето му по разнитѣ окръзи, се е оказалъ недостатъченъ. Страхувамъ се, че г. министърътъ ще ме обвини, че прави една агитация, понеже съмъ избранъ отъ новитѣ земи, обаче трѣбва да ви кажа, че новитѣ земи сж свършено откъснати отъ нашето отечество. Следователно, но е тукъ думата за агитация, а е въпросъ повече на държавни и национални интереси.

Вземамъ примеръ съ Орта-кѡй. Градътъ Орта-кѡй, който по-напредъ имаше своитѣ пѣтица къмъ друго направление, своитѣ пазари на друго мѣсто, днесъ е на границата ни, 3—4 километра далечъ отъ нея, и хората, за да се съобщаватъ съ България, трѣбва да пътуватъ по непроходими пѣтица почти цѣли 216 км., за да стигнатъ първата станция на желѣзницата — гара Раковски. Бившето правителство реши да построи едно шосе между Любимецъ и Орта-кѡй. Това шосе е отъ 72 км. То е почти трасирано, на нѣкои мѣста послано, обаче, най-важного нѣщо, което трѣбва за туй шосе и за което не е предвиденъ кредитъ, липсва — това е мостътъ на р. Арда. За този мостъ бившиятъ режимъ бѣше предвидѣлъ една сума отъ извънреднитѣ разходи отъ 3.000.000 л. За да се построи този мостъ се произведеха нѣколко търгове, обаче не се яви никакъвъ предприемачъ, вследствие на което Министерството на благоустройството е благоразсудило да изразходва този кредитъ за други пѣтица, като оставило моста на Арда да чака другъ кредитъ.

Сега положението въ Орта-кѡйско, Кушу-кавалшко и изобщо въ тая частъ отъ нашето отечество, която е огатъкъ Арда, се свежда къмъ следущето. Лѣтно време, когато Арда е маловодна, хората могатъ да пътуватъ, но зимно време, въ продължение на 9 месеци, хората сж почти откъснати отъ България: нѣматъ пѣтица, нѣматъ и други съобщения, а често пати и телеграфнитѣ имъ съобщения сж свършено прекъснати. Ще ви кажа единъ примѣръ. Азъ бѣхъ принуденъ презъ м. декември да отида въ Орта-кѡй; трѣбваше да стоя 9 дена предъ р. Арда, за да мога да я мина. Това е положението въ този край. Не говоря за другитѣ, второстепенни пѣтица, които сж прости пътеки, но говоря за главна артерия, която трѣбва да свързва Орта-кѡй съ най-близката желѣзнопѣтна станция.

Следователно, моля г. министра и г. докладчика да се съгласятъ да се внесе единъ специаленъ кредитъ, необходимъ за постройката на този мостъ, защото той е единъ отъ най-важнитѣ мостове, които трѣбва да се направитъ преди всичко въ България, и то, за да може да се привърже този край, Орта-кѡй, който е единъ отъ най-хубавитѣ, най-богатитѣ ни краища и — нека прибави още — отъ 2—3 години, единъ отъ най-населенитѣ краища на България.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтицата и благоустройството.

Министъръ Я. Стоянчевъ: Г-да! За новитѣ земи е мислено и е направено каквото е било възможно. Миналата година за Петричкия окръгъ сж изразходвани по стопански начинъ 13.000.000 л. за направа на пѣтица и за поставяне въ исправностъ на пѣтицата тамъ. Тамъ се даде на търгъ постройката на голѣмитѣ мостове, като тоя при Кресна и други, за да може да се възстанови движението и да се премахне опасността отъ вдигане на мостоветѣ бѣха направени съ дървенъ материалъ, а сега се правятъ съ камъни. За туй сж ангажирани кредити и сумитѣ за тия постройки сж свободни. Тая година за Петричкия окръгъ сж предвидени 8.000.000 л. за доизкарване на старитѣ пѣтица и 2.000.000 л. за постройка на нови пѣтица. За Пашмаклийския окръгъ сж били пред-

видени да се изразходватъ по стопански начинъ миналата година 5.000.000 л., и тия суми продължаватъ да се изразходватъ; сега се даватъ още 4.000.000 л. за поддръжане на старитѣ пѣтица и други 2.600.000 л. за новитѣ. За Мжсталийския окръгъ сжко сж били предвидени миналата година суми, а тази година сж предвидени 2.700.000 л. за старитѣ пѣтица и 2.100.000 л. за новитѣ.

За пѣти., който интересува специално г. Колушевъ, Орта-кѡй—Любимецъ, мога да кажа, че сж предвидени 100 души трудоващи, които трѣбва да свършатъ землената работа, за да можемъ да го приведемъ въ известностъ, за да може да се свърши онази работа, за която тоя говори, че била нужна. Сжко тѣй и за моста при Марица. Трѣбва да се направи по-напредъ насипътъ му, да се подготви, да може да се мине съ валякъ и тогава да се прави шосето. И да правимъ онѣзи пѣтица, излишно е, нѣма никаква полза, защото не може да мине валякъ. Това, което се казва, че сумата за моста била изразходвана, не е вѣрно; сумата отъ 3.000.000 л. не е изразходвана, тя стои свободна заедно съ друга сума отъ 17 милиона лева, предвидена въ единъ извънреденъ бюджетъ, обаче азъ не мога да изразходвамъ, защото нѣмамъ съгласието на репарационната комисиия за нейното изразходване. Когато го получимъ — а вѣрвамъ, че то ще се получи — тогава може да се изразходва тая сума отъ 20 милиона лева за 15 или 18 моста надъ голѣмитѣ рѣки въ България, въ това число и за този мостъ.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): Мостътъ на Арда.

Министъръ Я. Стоянчевъ: Именно, мостътъ на Арда. Така че, това искане за постройката на този мостъ, както и исканията за постройка на други голѣми мостове, ще бъдатъ удовлетворени, следъ като се получи разрешенне отъ Репарационната комисиия за изразходването на този кредитъ отъ 20 милиона лева.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): Азъ направихъ предложение да се прибави постройката на моста на Арда.

Г. Живковъ (д. сг): Моето предложение е да се предвидятъ необходимитѣ суми, понеже трасето е готово . . .

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Предлагате ли да се увеличи сумата по параграфъ?

Г. Живковъ (д. сг): Моето предложение е да се отпуснатъ 1.000.000 л. за направа на водостопитѣ, още повече, че с. Салашъ понесе загуба 300 хиляди лева златни отъ нашествието на сѣрбитѣ и селото заявява, че не иска тая сума, а иска да се направи това шосе, за което се съгласиха г. министърътъ на финанситѣ, г. министърътъ на общественитѣ сгради и благоустройството и г. министърътъ на войната, още повече, че това шосе е крайгранично. Така че правя предложение да се отпусне 1.000.000 л. отъ 40-тѣ милиона за направа на най-необходимитѣ водостоци по това шосе.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Отъ сумата по тоя параграфъ ли?

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): Моето предложение е да се увеличи кредитътъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Сава Йордановъ.

С. Йордановъ (д. сг): Когато говоримъ тукъ, ние трѣбва да изхождаме отъ общитѣ интереси на държавата. Ако захванемъ така — всѣки да тегли за нуждитѣ на своя край — то ние ще дойдемъ до едно безполезно харчене на тия малки средства, съ които разполага държавата. Комисията много добре схвана положението и гледаше съ тия средства, съ които се разполага, да се задоволятъ най-належащитѣ нужди. Кой отъ насъ, г. г. народни представители, може да каже: нашиятъ край отъ къмъ пѣтица е добре. Никой. Дето нуждитѣ сж най-назрѣли, тамъ държавата трѣбва да се притече на помощъ. Говори се за нуждитѣ на пограничнитѣ краища. Признавамъ, че сж голѣми и че сж нужни средства. Ние желаемъ да поправимъ положението тамъ, но това изеднажъ не може да стане. Сжщото е и за Видинския край. Но има други нужди, които сж по-назрѣли и за които преди всичко трѣбва да се отпуснатъ суми.

И затуй комисията реши много справедливо: оставя на г. министъра 5.000.000 л., съ които да се поправят тия шосета, отъ които има най-голяма нужда, като отъ техническите лица и отъ хората въ провинцията се узнае къде има най-належаща нужда. Азъ протестирамъ противъ тѣзи, които се обръщатъ къмъ министъра, за да изтръгнатъ отъ него декларации въ Парламента, че непременно ще направи еди-какво си въ известенъ край. Азъ съмъ отъ Бургаски окръгъ, Карнобатска околия, която е житница, отъ която се изнася най-много вино и жито, обаче износътъ бѣше затрудненъ, понеже нѣма шосета и мостове. Но въпреки това ние не се обръщаме къмъ г. министъра да искаме отъ него декларация, да го ангажираме, защото ние, народните представители, трѣбва да изхождаме отъ общитѣ интереси на държавата, а не отъ интереситѣ на отдѣлнитѣ окръзи и околии, и да искаме да се направи това, отъ което се има най-належаща нужда.

Така че моля да се оставимъ отъ този навикъ: всѣки да дърпа за своя окръгъ или околия. Да престанемъ съ тия сгонистични смѣтки и искания.

Г. Живковъ (д. сг): Това село не иска отъ държавата тия 300.000 л. златни — загуба, понесена отъ нашествието на сърбитѣ — прощава ги.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Какво предложение правите?

Г. Живковъ (д. сг): Има протоколъ на общо селско събрание: прощаватъ своето вземане отъ държавата и искатъ да се направи шосето.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Предложението на г. Живкова не може да се постави на гласуване, защото той не иска никакво измѣнение на кредита — нито увеличение, нито намаление — а иска да стане измѣнение въ подробната таблица, а подробната таблица не се полага на гласуване. Харченето на този кредитъ споредъ таблицата е една административна работа, която засѣга само политиката на министъра, и който не е доволенъ, може да не гласува за кредита.

Г. Живковъ (д. сг): Азъ правя предложение този параграфъ да се проучи отново въ комисията.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Не може. Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Сумата по този параграфъ се увеличи твърде много — отъ 30.000.000 л. на 40.000.000 л. — въпреки протеста на финансовия министъръ. Вие ще видите, че въ края на крайщата бюджетътъ ще свърши съ дефицитъ, и затова по-голямо увеличение на кредита по никакъвъ начинъ не е възможно да стане. Ангажираха се кредити само за предприятия, за които има планове и сж отдадени на постройка, както и за части отъ повредени шосета. Не може така: единъ иска да се направи това шосе, другъ иска да се направи онова шосе, когато техническата работа не е свършена и не може да се залочне постройката — трасето не е готово още, нито пъкъ има достатъчно трудоваци, които да взематъ участие въ работата. Тѣй че отъ името на комисията заявявамъ, че не могатъ да станатъ нови вписвания въ бюджетопоекта.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Нѣма да поставя на гласуване предложението на г. Живкова, понеже то не се отнася до този параграфъ.

Г. Живковъ (д. сг): Какъ нѣма да го поставите на гласуване? То може да не се приеме, но азъ го правя и вие трѣбва да го поставите на гласуване.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Вашето предложение се отнася къмъ таблицата, която не се поставя на гласуване.

Г. Живковъ (д. сг): Азъ правя предложение като народенъ представител; нека пропадне, но вие трѣбва да го поставите на гласуване.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Вие не правите никакво предложение за увеличение или намаление на кредита — какъ мога да го поставя на гласуване? Г. Колушевъ прави предложение кредитътъ да се увеличи съ 5.000.000 л.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): И да се впише въ таблицата, че тия 5.000.000 л. ще се изразходватъ за направата на моста на Арда.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Тамъ вече е въпросъ, дали г. министърътъ ще се съгласи да се впише.

Г. Живковъ (д. сг): Моето предложение е кредитътъ да се увеличи съ 1.000.000 л.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Живковъ предлага да стане едно увеличение на кредита въ този параграфъ съ 1.000.000 л. Моля, които сж съгласни съ неговото предложение, да вдигнатъ рѣка. Меншество, Събранието не приема.

Коиито сж съгласни съ предложението на г. Колушева...

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): За постройка на моста на Арда.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Всѣки за своята черга тегли.

Д-ръ Н. Колушевъ (д. сг): Протестирамъ!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля Ви се. Не за Вашата лична черга, разбира се.

Коиито сж съгласни съ предложението на г. Колушева, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншество, Събранието не приема.

Коиито приематъ § 20 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 21 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията увеличи кредита по този параграфъ на 55.000.000 л. Кредититѣ въ обяснителната таблица къмъ § 21, предвидени за довършване на неготови работи и за извършване нови работи се приеха отъ комисията съ следнитѣ малки измѣнения: Бургаски окръгъ — отъ 4.000.000 на 3.400.000 л.; Варненски окръгъ — отъ 3.000.000 на 2.600.000 л.; Видински окръгъ — отъ 2.500.000 на 2.200.000 л.; Врачански окръгъ — отъ 3.500.000 л. на 4.000.000 л.; Кюстендилски окръгъ — отъ 3.000.000 на 2.600.000 л.; Пловдивски окръгъ — отъ 7.000.000 л. на 6.000.000 л.; Пльвенски окръгъ — остава пакъ 3.500.000 л.; Русенски окръгъ — отъ 4.000.000 л. на 3.400.000 л.; Софийски окръгъ — отъ 3.500.000 л. на 3.000.000 л.; Старозагорски окръгъ — отъ 4.000.000 л. на 4.900.000 л.; Търновски окръгъ — отъ 4.500.000 л. на 3.900.000 л.; Шуменски окръгъ — отъ 2.500.000 л. на 2.600.000 л.; Хасковски окръгъ — отъ 3.000.000 л. на 2.600.000 л.; Петрички окръгъ — отъ 3.500.000 л. на 3.000.000 л.; Пашмаклийски окръгъ — отъ 3.000.000 л. на 2.600.000 л.; Мостанлийски окръгъ — отъ 2.500.000 л. на 2.100.000 л.

Общата сума по тая таблица отъ 60.000.000 л. става на 55.000.000 л.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 21 така, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 22 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 22 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 23 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 23 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 24 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 24 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 25 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 25 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 26 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 26 тѣй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 27 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 27 тѣй, както се прочете, моля да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 28 — вж. приложение № 13, Т. III)

Въ този параграфъ комисията направи следното измѣнение: думитѣ „доизплащане на отчужденото за техническо училище мѣсто“ замѣни съ думитѣ „изплащане на отчужденитѣ за техническо училище и съдебна палата въ София мѣста“. Кредитътъ отъ 2.000.000 се увеличава на 4.000.000 л.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 28 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 29 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ този параграфъ така, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 30 — вж. приложение № 13, Т. III)

Въ текста на този параграфъ се направиха следнитѣ измѣнения: въ втория редъ следъ думитѣ „както и“ се прибавиха думитѣ „насърчене строение“; въ предпоследния редъ думата „Троица“ се поправи на „Богородица“, а въ края се прибавя: „за поправка на гимназията въ гр. Шрдопъ 300.000 л., за постройка на лѣтна детска колония въ околноститѣ на Панагюрище 100.000 л.“ Кредитътъ по този параграфъ отъ 3.000.000 л. се увеличава на 3.400.000 л.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ този параграфъ тѣй, както се докладва, моля да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Глава V.

„Разходи по държавнитѣ здания“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ това заглавие, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 31 — вж. приложение № 13 Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ този параграфъ така, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 32 — вж. приложение № 13, Т. III)

Сумата по този параграфъ комисията увеличи на 29.400.000 л.

Въ подробната таблица къмъ § 32 се направиха следнитѣ измѣнения:

По Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве: пунктoвeтѣ 1, 2, 3 и 4 ставатъ букви а, б, в и г на точка 1, а точкитѣ 5, 6, 7, 8, 9 и 10 ставатъ 2, 3, 4, 5, 6 и 7. Кредитътъ за направа на порталъ и довършване главното здание на държавния санаториумъ въ с. Искрецъ, Софийско, отъ 900.000 л. се намалява на 600.000 л. — сума, достатъчна за тая целъ. Въ края се прибавя нова точка 8 „за довършване на болничната сграда въ Троянъ — 1.000.000 л.“

По Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти: прибавя се новъ пунктъ 7 „за довършване Долнодѣбнишкото девическо земледѣлско училище — 1.000.000 л.“

По Министерството на търговията, промишлеността и труда: прибавя се новъ пунктъ 2 „за построяване етажъ на държавното мебелно училище въ гр. Русе — 1.000.000 л.“

Следъ кредита по Министерството на финанситѣ се прибавя новъ дѣлъ VI съ точка 1 „за довършване на други здания, дѣто се укаже нужда — 700.000 л.“

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 32 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 33 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията увеличи кредита по този параграфъ на 21.100.000 л.

Въ подробната таблица по този параграфъ се направиха следнитѣ измѣнения:

По Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве: въ т. 2, навесъ за вжглища при санаториума при с. Искрецъ, Софийско, кредитътъ отъ 300.000 л. се намали на 200.000 л., понеже толкова е достатъчно; въ т. 4 името „Мжстанлий“ се замѣни съ „Кошу-кавакъ“, а на края се прибави и „Пашмакъ“ — кредитътъ си остава сжция 3.300.000 л.; въ т. 5 думата „дланински“ се зачерква, следъ думата туберкулоза се прибавя „единия за учители“, а следъ думата „Юндола“ се прибавя „а втория въ Месемврия за деца“. Прибавя се новъ пунктъ 6 „за започване постройката на здание за дезинфекция при Бургазкото пристанище — 1.000.000 л.“

По Министерството на народното просвѣщеноне се направиха следнитѣ корекции: кредита по т. 3 „за направа на здание за ректоратъ“ и пр. се намали на 4.000.000 л., понеже цѣлнятъ кредитъ не ще бжде ангажиранъ тази година. Прибавя се новъ п. 4 „за започване постройка на срдно училище въ с. Райково, Пашмакънско — 1.000.000 л.“ Прибавя се новъ п. 5 за започване постройка на гимназия въ Видинъ — 1.000.000 л.“ Прибавя се новъ п. 6 „за започване постройка на гимназия въ гр. Пльвонъ — 1.000.000 л.“

По Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти: точки 1 и 2, „за започване здания за срдно лозарско-градинарско училище съ пансионъ въ гр. Кюстендилъ — 2.000.000 л. и оборъ за добитъка при сжщото училище — 600.000 л. и се зачеркватъ и се замѣнятъ съ т. 1 „за направа на столова и кухня при Пльвонското вицарско училище — 600.000 л.“

По Министерството на финанситѣ, п. п. 1 и 2 се зачеркватъ издѣло, а п. п. 3 и 4 ставатъ п. п. 1 и 2.

По Министерството на общественитѣ сгради, пжтищата и благоустройството се прибавя новъ п. 2 „за постройка на общъ автомобиленъ гаражъ — 500.000 л.“

Най-накрая се прибавя новъ

„дѣлъ VI“.

По Министерството на търговията, промишлеността и труда.

1. Направа на лезарна и етажъ на Софийското механико-електротехническо училище — 1.000.000 л.“

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 33 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 34 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ този параграфъ тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 35 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 35 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Глава VI.

„Разходи по благоустройството на населенитѣ мѣста“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ заглавието на глава VI, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 36 — вж. приложение № 13 Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 36 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 37 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 37 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 38 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 38 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 39 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 39 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 40 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 40 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 41 — вж. приложение № 13, Т. III)
Премахватъ се думитѣ: „презъ миналитѣ и настоящата години“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 41 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 42 — вж. приложение № 13, Т. III).

Комисията увеличи кредита по този параграфъ отъ 8 милиона на 10 милиона лева, защото този кредитъ е единъ видъ оборотенъ — министерството закупува за смѣтка на общинитѣ трѣби и после имъ ги дава на когумата цена плюсъ разноситѣ. Ние смѣтаме, че това улеснение е отъ голѣмо значение, особено сега, когато всички общини предприематъ модерно водоснабдяване и затова този кредитъ бѣ увеличенъ. Общинатѣ, ако биха закупували трѣби съ свои частни средства за своитѣ нужди, ще ги закупятъ два-три пѣти по-скъпо отколкото държавата, която прави голѣми доставки на трѣби. Услугата, която държавата прави на общинитѣ, е голѣма и за туй увеличихме кредита. Макаръ че малко по-късно ще се връщатъ тия пари отъ общинитѣ на държавата, но все пакъ тѣ въ края на крайщата ще постанатъ. Едната

часть отъ тѣзи трѣби ще отиде за водоснабдяването на Дели-Ормана.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 42 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 43 — вж. приложение № 13, Т. III).

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 43 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 44 — вж. приложение № 13, Т. III).

Въ този параграфъ комисията направи едно малко намаление на кредита отъ 200 хиляди лева, — вмѣсто 2.750.000 л., предвидѣ 2.550.000 л., поради намаляване съ по 100.000 л. кредититѣ по точки 4 и 5 отъ подробната таблица.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 44 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 45 — вж. приложение № 13, Т. III).

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 45 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете забележката къмъ § 45 — вж. приложение № 13, Т. III).

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ забележката къмъ § 45 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете)

„Глава VII.

„Общи разходи“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ заглавието на глава седма, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 46 — вж. приложение № 13, Т. III).

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 46 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 47 — вж. приложение № 13, Т. III).

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 47 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 48 — вж. приложение № 13, Т. III).

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 48 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 49 — вж. приложение № 13, Т. III).

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 49 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете забележката къмъ § 49 — вж. приложение № 13, Т. III)
Въ забележката къмъ този параграфъ думитъ „пътни и“ се заличава.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ забележката къмъ § 49 тѣй, както се докладва отъ докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 50 — вж. приложение № 13, Т. III)
Въ този параграфъ цифрата 40 се увеличи на 50.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 50 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 51 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 51 тѣй, както се прочете отъ докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 52 — вж. приложение № 13, Т. III)
Думитъ „презъ миналитъ и настоящата година“ се заличаватъ.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 52 тѣй, както се докладва отъ докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 53 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 53 тѣй, както се прочете отъ докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 54 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 54 тѣй, както се прочете отъ докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 55 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 55 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 56 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 56 тѣй, както се прочете отъ докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 57 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 57 тѣй, както се прочете отъ докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 58 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 58 тѣй, както се прочете отъ докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 59 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 59 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 60 — вж. приложение № 13, Т. III)
Този параграфъ остава съ този текстъ: „Дългове за минали години — 5.000.000 л.“

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 60 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): Всичко по Главната дирекция на пътищата, благоустройството и сградитъ се предвиждатъ 311.016.570 л.

Ще ви докладвамъ, г. г. народни представители, и измѣненията, които комисията е направила въ обяснителната таблица:

По § 1, Архитектурно отделение, вмѣсто „1 неговъ помощникъ-архитектъ“, предвидъ 2, и вмѣсто „9 архитекти, разпредѣлени по ателиета по министерства — единъ отъ тѣхъ за Александровската болница“, предвиждатъ се 10.

Въ „Отдѣление бюджетно-контролно заличава се: „1 книжководител — пазител на документи, съгласно чл. 459 отъ правилника за прилагане на закона за бюджета, отчетността и предприятията“; и вмѣсто „6 книжководители“ предвиждатъ се 7.

Въ „Автомобиленъ гаражъ и складъ“ вмѣсто „20 шофьори на министритъ“ става: „20 шофьори на министерствата и председателството на Камарата“.

Сега ще ви докладвамъ бюджетопроекта за разходитъ по Главната дирекция на трудовата повинность за 1924/1925 финансова година (Чете)

„Главна дирекция на трудовата повинность“

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ заглавието, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете „Глава I“, § 1 — вж. приложение № 13, Т. III)

Комисията намали общия кредитъ по този параграфъ съ 700 хиляди лева, поради намаление въ нѣкои отъ службитъ, като за заплата и надници се предвиждатъ 19.436.000 л., вмѣсто 19.750.000 л., а за добавъчно възнаграждение и 50% — 16.414.000 л., вмѣсто 16.800.000 л., или всичко — 36.800.000 л., вмѣсто 37.000.000 л.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 1 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 2 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 2 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 3 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 3 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 4 — вж. приложение № 13, Т. III)

Тукъ е направена една малка поправка отъ комисията. Следъ думитъ „премѣствания и“, вмѣсто думата „такива“, постави думитъ „само пѣтти паръ“ и заличи думитъ, които сѫ въ скоби. Кредитътъ остана сщия.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 4 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 5 — вж. приложение № 13, Т. III)
Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): (Чете § 24 — вж. приложение № 13, Т. II)

Комисията остави въ текста на този параграфъ само началнитъ думи: „Дългове за минали години“, а останалото заличи.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 24, заедно съ поправката въ текста, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ Р. Василевъ (д. сг): Всичко по главната дирекция на трудовата повинностъ се предвиждатъ 187.130.000 л.

Г. г. народни представители! Ще ви докладвамъ и измѣненята, които се направиха въ обяснителната таблица за персонала.

На стр. 7 най-долу се премахва забележката: „Категорията на телефониститъ ще се опредѣли съгласно съ тая по псцитъ, телеграфитъ и телефонитъ“.

Въ държавна тухларна фабрика: вмѣсто 4 майстори-специалисти тухлари оставатъ 3; и кредита отъ 52.800 л. се намалява на 38.400 л. Предвижда се единъ дѣломайсторъ-машинистъ IV категория № 87 съ 900 л. годишна допълнителна заплата и 14.400 л. годишна заплата по бюджетъ; премахва се дѣловодителтъ.

Въ обущарската фабрика и шиваческата работилница въ с. Горна-Баня: домакинътъ се поставя въ IV категория № 188, вмѣсто въ III категория № 31 и кредита се намалява отъ 15.000 л. на 13.320 л.; премахва се ковчезникътъ, като контролорътъ по отчетността ще изпълнява и длъжността ковчезникъ.

Въ трудовото горско стопанство „Генишъ-ада“: следъ думата „домакинъ“ се прибавя въ скоби „окръженъ“; магазинеритъ отъ 4 ставатъ 3 и кредита отъ 45.120 л. се намалява на 33.840 л.; 5-тъ старши занаятчи секачи-сектористи се зачеркватъ.

Въ трудовото горско стопанство „Гешова планина“ предвижда се нова длъжностъ — медицински лѣкаръ, II категория № 189, съ годишна прибавка 2.400 л., и годишна заплата 18.840 л.; вмѣсто лесничел се предвижда технически ръководител на експлоатацията, кат. II—10.

Въ трудовото горско стопанство „Берковски балканъ“ на стр. 10 дѣловодителтъ се премахва.

Въ „окръжни трудови бюро, „управление“ медицинскитъ фелдшери отъ 8 ставатъ 12, а кредитътъ съ 106.400 л. се увеличава на 159.600 л.; въ „Административни служби“ 12-тъ архивари ставатъ същевременно и регистратори, а предвиденитъ 12 регистратори се премахватъ; въ „окръжни домакинства“ се предвиждатъ 6 помощници окръжни домакин, началници на материалнитъ служби, въ III категория № 31, съ кредитъ 89.280 л.

Въ „Практически производителни групи“, „хранителни и стѣжкателни ядра съ по две работилници“ и пр. вмѣсто 12 началници на ядра се предвиждатъ 6 и кредитътъ отъ 178.560 л. се намалява на 89.280 л.

На стр. 12 кредитътъ за наемане надничари-специалисти по горското стопанство „Генишъ-ада“ се намалява отъ 700.000 л. на 400.000 л., а общия кредитъ отъ 2.550.000 л. се намалява на 2.250.000 л. Кредитътъ за повишение въ по-горенъ класъ и пр. се намалява отъ 266.500 л. на 266.360 л.

Предвиждатъ се безотчетни пжтн и дневни пари за обиколки изъ районитъ на горскитъ стопанства: а) на трима управители по 1.000 л. месечно — 3.000 л.; б) на единъ началникъ на окръжни трудови групи — 800 л.; в) на двама медицински лѣкари по 800 л. — 1.600 л.; г) на трима домакинни по 800 л. — 2.400 л.; д) на двама инженери по 800 л. — 1.600 л.; е) на двама лесничел по 800 л. — 1.600 л.; ж) на трима заведующи прехраната по 600 л. — 1.800 л.; з) на двама заведующи на магазини по 600 л. — 1.200 л.; всичко 14.000 л. месечно, или годишно — 168.000 л.

Тѣзи корекции, както ви казахъ по-рано, дадоха 700.000 л. икономии.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Понеже ония отъ г. г. министритъ, чийто бюджетопроекти следва да се разглеждатъ сега, не присъствуватъ, прекратявамъ заседанието за половинъ часъ.

(Следъ отидна)

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Заседанието продължава.

Понеже ония отъ г. г. министритъ, чийто бюджетопроекти щѣха да се разглеждатъ, ги нѣма тукъ, по една случайностъ сж заети, ще продължимъ нѣкои точки отъ

останалия дневенъ редъ, а именно точка шеста — първо четене законопроекта за сждене министритъ.

Моля г. секретаря да прочете този законопроектъ. Понеже е много дълъгъ, моля, да се съгласите да се прочетатъ само мотивитъ къмъ него и заглавието му. Които сж съгласни съ туй предложението, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Секретаръ А. Сталийски (д. сг): (Прочита мотивитъ и заглавието на законопроекта — вж. приложение № 69, Т. I)

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Г-да! Искатъ ли нѣкой думата? Никой не иска думата. Тогава, ще пристъпимъ къмъ гласуване.

Г. Данаиловъ (д. сг): Разбира се, че по този законопроектъ иматъ думата господата, които не сж били министри, но гледамъ, че никой не иска да вземе думата.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ по начало този законопроектъ, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Законопроектътъ ще бѣде изпратенъ въ съответната комисия.

Пристъпваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ. — Първо четене законопроекта за наказанията, които се налагатъ за престъпленията, предвидени въ чл. 155 отъ конституцията.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ А. Сталийски (д. сг): (Прочита изцѣло законопроекта, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. приложение № 70, Т. I)

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Г-да! Искатъ ли нѣкой думата? Никой не иска думата. Ще пристъпимъ къмъ гласуване. Които отъ васъ приематъ законопроекта на първо четене, следъ което да се изпрати въ съответната комисия, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ, а именно първо четене законопроекта за изпитателни комисии.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ А. Сталийски (д. сг): (Прочита изцѣло законопроекта, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. приложение № 71, Т. I)

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Георги Данаиловъ.

Г. Данаиловъ (д. сг): (Отъ трибунала) Г. г. народни представители! Вземамъ думата преди всичко да отбележа съ задоволство като народенъ представителъ, че, следъ толкова години, ще имаме единъ редъ, по който да ставатъ парламентарнитъ анкети за управлението у насъ. Защото презъ миналитъ парламентарни анкети, въ които съмъ ималъ честта да участвувамъ и азъ, е ставало споръ, дали една или друга трѣба да бѣде процедурата на парламентарната анкета, т. е. дали трѣба да се задоволи съ мълчаливо изследване фактитъ на управлението или трѣба да премине и по-нататъкъ, въ публичностъ, и да поиска въ едно или друго отношение освѣтление отъ външни вещи лица, свидѣтели и пр. Както забелязахте отъ прочетения законопроектъ, този въпросъ се разрешава сега въ една сравнително широка форма и дава възможностъ, щото изпитателната комисия да посигта своитъ цели при много по-благоприятни условия и въ много по-широкъ обемъ. Въ това отношение азъ съмъ готовъ навѣрно да поддрѣжа законопроекта внесенъ ни отъ г. министра на правосъдието и да го поздравя за тази му инициатива като смѣтамъ, че всички ще се съгласимъ, какво такова материя ще трѣба да бѣде уредена сравнително добре.

Но азъ взехъ думата, г. г. народни представители, съ друга една целъ. Азъ взехъ думата, за да ви обърна вниманието върху другъ единъ недостатѣкъ въ нашата парламентарна практика, и особено въ нашето законодателство. Често пъти предъ насъ се изправятъ въпроси, които, колкото и да се смѣтаме ние за компетентни, не познаваме въ тѣхната сжщностъ и въ тѣхната ширина. Въпроситъ на живота сж сложни, въпроситъ особено на социално-стопанския животъ сж извънредно сложни и често пъти не се поддаватъ на теоретически анализъ, и ако това е така,

колко по-малко ще бъде тук на законодателя при едно бързо прокарване на материята, да може да констатира отъ всяка една страна положението на дадения въпрос. И много законоположения у насъ съж минали, мога да кажа, безъ да сме вникнали въ сжщността на въпроситъ. Особено въ туй отношение характерно бѣше законодателството на миналото управление, което често пѣти ставаше по единъ мотивъ свършено външенъ, чуждъ на Парламента, често пѣти ставаше дори по една инициатива, по една мисълъ на нѣкое лице чуждо на парламентарния животъ и на парламентарната практика, и ние се намирахме предъ една готова материя на законоположения, и, не ще съмнение, понеже правителството имаше болшинството въ своята ръка, можеше да манипулира и да създава законоположения. Сложнитъ въпроси по практиката на другитъ парламенти, както се цитира въ мотивитъ къмъ законопроекта на г. министра на правосъдието, не се подлагатъ на законодателство тѣй, както това става у насъ. Тамъ процедурата, найстина, е малко по-бавна, но затуй по-сигурна. Тя би трѣбвало да се приеме и у насъ. Думата ми е, г. г. народни представители, за парламентарнитъ анкети, въ широкъ смисълъ на думата, за социално-стопанскитъ парламентарни анкети въ свързка съ известни законоположения, които се прокарватъ презъ Парламента. И азъ бихъ искалъ, щото да се съгласите и да препоръчате на г. министра на правосъдието и на комисията по Министерството на правосъдието, този хубавъ законопроектъ да се разшири и да стане по-хубавъ, като се отдѣли единъ дѣлъ въ него за парламентарнитъ анкети не само за управлението, но и за оубви сложни въпроси и за оубви сложна материя, която често пѣти бива предметъ на едно бързо законодателство.

Азъ ще се спра само на нѣколко положения, за да видите, че съмъ правъ въ моитъ искания. Презъ миналото управление се създаде цѣла една стопанско-социална реформа, за Т. П. С., за трудовага поземелна собственост, и се създаде, съ право трѣбва да кажа, безъ въпроситъ да бъде проученъ, защото законопроектътъ, даже както първоначално се готвеше отъ г. министра на търговията, още додето можахме малко да го разширимъ вѣнъ, при единъ избори, претърпѣ известни промѣни. Така напр. той обединяваше въпроса за поземелната собственост, въ смисълъ разпредѣлянето на количеството на земята, съ въпроса за комасацията, за обединението на участъцитъ въ известни области въ землевладѣнието на нашия селянитъ, но последниятъ въпросъ, поради критикитъ, отпадна. Убеденъ съмъ, че ако и другиятъ въпросъ бѣше подложенъ, както ние препоръчваме, на една анкета не по цѣлата страна, защото това е невъзможно, но въ известни избрани мѣста, резултатитъ щѣ бѣе пакъ сжщни. Азъ трѣбва да спомена предъ народното представителство, за възстановяване на историята, че единъ пѣтъ само Караеловъ е правилъ, таква парламентарни анкети въ нѣкои отъ крайцата на България — Пирдопско и другаде — когато е искалъ да направи известни реформи, и втори пѣтъ той направи тѣй сжщо предварително парламентарна анкета чрезъ Сарафовъ и Константиновъ Иречекъ въ югозападния край, когато искаше да въведе една поземелна реформа, т. е. да вземе земята отъ рцетѣ на чифликитъ, агитъ или спахитъ — както щете ги наречете — и да я предаде на населението. И неговата анкета действително установи оная база, върху която законоположението му се постави и даде резултати: реформата можа да се прокара безболезнено. Въ миналия режими, когато се борѣхме тукъ като опозиция, ние настоявахме на въпроса: „Добре, социална поземелна реформа трѣбва да стане, трѣбва да направимъ една ревизия върху землевладѣнието въ България, трѣбва да видимъ какъ е разпредѣлена земята, но току тѣй изведъ пакъ това е невъзможно, защото нито размѣритъ на селското стопанство у насъ ни е ясно, нито условията, при които земята се владѣе и работи, сж ни ясни; дайте въ известни пунктове да се направи една парламентарна анкета да видимъ какво е положението на въпроса и тогава да пристѣпимъ къмъ неговото реформиране. Ако бившето правителство бѣше послушало този съветъ, който е въ реда на парламентарнитъ практики, както се цитира въ мотивитъ къмъ законопроекта, особено въ най-образцовата въ това отношение страна, Англия, безспорно, щѣхме да имаме по-положителни резултати и не щѣхме да докараме работата до този край, до който е докаранъ днесъ въпросътъ за трудовага поземелна собственост.

Другъ единъ въпросъ. Когато тукъ се прокарваше въпросътъ за жилищната нужда, азъ бѣхъ единъ отъ народнитъ представители, който взехъ думата и тогава още въ

1920 г., обяснихъ, че тѣй, както въпросътъ за жилищната нужда се постави отъ г. министра, той не сжществува, или, ако сжществува само за София, той не е общъ. И тогава азъ казахъ на г. г. земледѣлцитъ: истина е, че положението на градското жилище е свързано съ много недостатѣци, истина е, че гражданитъ не може да намѣри за себе си достатѣчно хигиенично жилище, истина е, че населението въ нѣкои пунктове се струпва така, че жилищата не могатъ да отговорятъ на нуждитъ на населението, но, г. г. народни представители, по-голяма истина е, че българскитъ гражданинъ и селянитъ въобще нѣматъ хигиенично жилище. И на насъ, Парламента, който засѣга този боленъ въпросъ, се налага преди всичко да си дадемъ смѣтка, какъ живѣе българинътъ въ селото. Да не се спирамъ тукъ на подробности. Азъ тогава съ цифри и наблюдения показвахъ, колко нерационално се строи въ селото и какъ при единъ и сжщи средства селската къща би могла да стане по-хигиенична и по-удобна за живѣене, при сжщитъ разходи, които селското домакинство харчи, ако има единъ известенъ редъ, единъ известенъ планъ. Не само туй. Тогава азъ казахъ на министра на вътрешнитъ работи, покойниятъ Димитровъ, който тукъ ме слушаше. Вие, които искате да уреждате жилищния въпросъ въ София, имате единъ по-голямъ въпросъ — дайте нужници на българското население, уредете този въпросъ, колкото да не бива да го поменаваме тукъ поради характера на думата, защото истинитъ на болеститъ е, безспорно, въ неуредбата на този въпросъ. Е, за да се уредятъ всичкитъ тия въпроси относително жилищата, трѣбваше да се направятъ нѣкои изучавания въ известни мѣста. Азъ можахъ като говорихъ въ комисията и тукъ да прокарамъ единъ членъ въ закона за жилищната нужда, дето се нарежда парламентарна анкета по въпроса, но, за голѣмо съжаление, не ме разбраха и законоположението не разбраха: назначиха при Министерството на вътрешнитъ работи свои депутати за нѣкакви инспектори, за да могатъ да обикалятъ хората, а въпроситъ не бѣше поставенъ така, както трѣбваше да се постави, за да бѣе изученъ.

И безъ да продължавамъ по-нататкъ да ви убеждавамъ — увѣренъ съмъ, че сте съгласни съ моитъ мисълъ — азъ смѣтамъ, че и у насъ е настало време да се спремъ върху тѣй нареченитъ парламентарни анкети по известни реформи, за да можемъ да бждемъ паясно.

Г. г. народни представители! Азъ трѣбва да ви обърна вниманието, че ние и въ тая сесия — въ редовната и половинна — прокарвахме единъ законъ отъ голѣмо социално значение — законътъ за обществентъ осигуровка. Но когато дойдохме въ комисията да разгледаме законопроектъ, ние се спрѣхме на въпроса, може ли селскитъ работникъ да подпадне подъ тая законъ за обществентъ застраховка, каква категория е той и какъ може да бѣде засенатъ отъ този законъ, дали действително нѣма да поиска държавата да заплати на всѣки единъ селскостопанитъ, щото туй положение на закона за обществентъ застраховка да бѣде използвано за неговия надничаръ, за неговия жетваръ, и се намѣрихме предъ една голѣма мъчнотия. Защо? Защото въпросътъ и сега не бѣше изученъ. Реформата, която се прокара, налагаше непременно да се вгледаме вѣнъ, въ живота, какъ стои този въпросъ, за да можемъ да бждемъ по-репителни тукъ въ мѣститъ, които вземаме за уредането му.

Безъ да се простирамъ по-нататкъ въ подробности, смѣтамъ, че мисълта, че идеята, която повдигамъ и поставямъ тукъ на разглеждане и която има вече своя практика въ живота на други парламентарни страни — този законопроектъ да се разшири не само съ парламентарни изпитателни комисии по дѣлата на управлението, но и съ парламентарни изпитателни анкетни комисии изобито въ областта на социалния и стопански животъ на нашата страна, въ свързка съ реформитъ, които народното представителство, Народното събрание предприема — трѣбва да се възприеме. Тогава ние ще можемъ да бждемъ на по-здрава почва въ нашето законодателство и ще можемъ да очакваме по-добри резултати отъ законоположенията, които прокарваме тукъ. Убеденъ съмъ, че г. министърътъ ще се съгласи и най-малко въпросътъ ще бѣе сложенъ въ комисията на разглеждане. (Ржкопѣскания отъ стенографитъ)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петко Петковъ.

П. Петковъ (а): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ съжалявамъ, че дневниятъ редъ се прерва

въ този начин, Председателството на Народното събрание трябва своевременно да извести респективният министър да бждат тукъ, за да може да се спазва гласуването на министрите не следва сега по дневния редъ, а бюджетопроектите.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Моля Ви се, не сте правъ, г. Петковъ.

П. Петковъ (з): Какъ? Такива важни закони да се гласуват на бързо почти чрезъ изненада. Законътъ за съдението на министрите не следва сега по дневния редъ, а бюджетопроектите.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има го въ дневния редъ.

П. Петковъ (з): Ако искате тая практика може да не е противна на съществуващия парламентарния редъ ...

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Минете на дневния редъ.

П. Петковъ (з): ... понеже у насъ е създадена вече, но въ всеки случай тя не е много коректна.

А. Сталийски (д. ст): Ти си специалистъ по всички въпроси.

К. Николовъ (д. ст): Всичкиятъ законопроекти, които разглеждаме, сж помбствени въ дневния редъ.

Н. Пждаревъ (д. ст): Това сж долни закачки, г. Петковъ.

П. Петковъ (з): Г. Пждаревъ! Тукъ не се касае за долни закачки, а се касае за една коректностъ въ работата на Парламента.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Не сте правъ, нѣма никаква изненада.

А. Урумовъ (д. ст): Оставете закачките, г. Петковъ.

П. Петковъ (з): Г. г. народни представители! Предъ насъ е сложенъ законопроектътъ за изпитателни комисии, единъ важенъ законопроектъ затуй, защото той засѣга парламентарния контролъ — контролтъ, който Народното събрание упражнява върху правителството. Тази материя у насъ досега не бѣше уредена. Добре е, че се прави единъ опитъ да се уреди и тя съ законъ. Обаче трѣбва да се изтъкне, че този законопроектъ, така както е представенъ, на много мѣста е несвършенъ и би трѣбвало въ комисията да се направятъ известни поправки, за да може действително ние да имаме единъ законъ, който да урежда добре тая материя. Народното събрание упражнява контрола си надъ правителството чрезъ питанията, чрезъ защитванията, интерпелациите, чрезъ контролата на бюджета и гласуването на бюджета, чрезъ разглеждането на педиятите и най-сетне чрезъ назначаването на изпитателни комисии по всички отрасли на управлението, по администрацията, по разни политически събития, по въпроситъ за подобрене на земледѣлието, търговията и т. н. Това сж въпроси отъ държавното управление, съ които едно Народно събрание може да се занимава, така както то се занимава и съ проверка на изборитъ. Чл. 106, алинея втора, обаче, отъ конституцията казва, че нему — на Народното събрание — се предоставя правото да назначава изпитателни комисии по управлението.

Въ настоящия законопроектъ ние виждаме нѣщо друго, което вече е било отъ конституцията, ние виждаме, че се дава еднакво право и на държавния глава, на царя, да назначава и той изпитателни комисии по управлението, право, което по нашата конституция принадлежи изключително на Народното събрание. Назначаването на изпитателни комисии за упражняване контролъ надъ управлението е едно отъ най-свещенитъ права на Народното събрание и въ парламентарния режимъ то е едно право, което принадлежи изключително нему.

Н. Пждаревъ (д. ст): Единитъ комисии изключватъ ли другитъ?

П. Петковъ (з): Другъ е въпросътъ за административнитъ комисии. Азъ питамъ, въз основа на кой текстъ отъ конституцията ние даваме право на царя да назначава из-

питателни комисии по управлението? Нѣма другъ текстъ по тази материя, освенъ чл. 106, алинея втора, на конституцията. Ясно е, следователно, че този законопроектъ, така както е представенъ, ако бжде гласуванъ като законъ, ще даде едно право на държавния глава, което не му е дадено отъ конституцията. Следователно, този законопроектъ съ своя чл. 1 буква б, не може да не се сметне като законъ противоконституционенъ и като законъ, който е противопарламентаренъ, защото съ него ще се даде еднакво право на държавния глава да назначава изпълнителни комисии по управлението, каквото право принадлежи само на Народното събрание.

Сжщитъ забележки ще направя по отношение на чл. 6 отъ законопроекта, както и по отношение на чл. 7, алинея втора, споредъ която докладъ се дава сжщо и на държавния глава. Правото да се назначава изпитателни комисии е една отъ функциите на Народното събрание, за да упражнява то контрола си надъ правителството. Ние не виждаме защо и по какъвъ мотивъ е необходимо и на държавния глава да се признава въ единъ текстъ едно право, което той нѣма по конституцията и което право не може, освенъ да пречи на правилния парламентаренъ редъ. Правителството, което си запазва, по чл. 2 буква а, правото да прави предложения за назначаването на изпитателни комисии — значи само то за себе си — е винаги въ правото си да назначава каквато иска административна комисии по управлението, за да разгледа този или онзи въпросъ, за да му се направя докладъ по този или онзи въпросъ. Но съгласно съ конституцията и съгласно съ тълкуването, което се дава за всички конституции по този членъ относително правата на Народното събрание, народнитъ представители сж, които могатъ да повдигатъ въпросъ за назначаването на изпитателни комисии по управлението, и Народното събрание е, което ще решава въпроса. Ако г. министърътъ намира, че е добре да се даде това право и на комиситъ на Народното събрание, които да гласуватъ съ 2/3 болшинство, това е добре, защото следъ едно заседание на нѣкоя парламентарна комисии може да се констатира, че е необходимо да се назначи по известенъ въпросъ изпитателна комисии. Но буква а въ чл. 2, както и буква б въ чл. 1, а така сжщо и чл. 6 и алинея втора на чл. 7 сж текстове, които противоречатъ на онова, което е предвидено отъ конституцията като право на Народното събрание.

Въ миналото у насъ сж назначавани изпитателни комисии. Има даже дѣлни токове документи по отношение на миналитъ управления въ България, отъ които би могло да се извлѣче голѣма поука. И ако у насъ въ миналото това право не е упражнявано постоянно, то не е така, както казва г. министърътъ въ своитъ мотиви, че се дължи на липсата на този законъ, а то се дължи на обстоятелството, че въ миналото съществуваше единъ личенъ режимъ, че този личенъ режимъ имаше предъ себе си Народни събрания, които бѣха „Chambres Intronvables“, които Народни събрания слушаха шефовѣ на правителството. Ясно е, че при такова положение нито можеше да се говори за парламентарно управление, нито пъкъ можеше да се говори за нѣкакъвъ контролъ отъ Народното събрание върху правителството. Защото, когато Народното събрание поискваше такова нѣщо спрѣмо единъ шефъ на правителството, това Народно събрание биваше разтурвано, произвеждаше се избори съ насилия и идваше повторно едно друго, послушно Народно събрание, което гласуваше и приемаше всичко, което му се предлагаше отъ правителството. Това е причината, че въ миналото, при съществуването на личния режимъ, не е имало изпитателни комисии въ България. И дотогава, дотогава въ България не се установи единъ правителенъ парламентаренъ редъ и парламентарно управление, дотогава безспорно, че този законъ, и да бжде гласуванъ, нѣма да има никакво значение, защото, докато се произвеждатъ избори съ насилия и се докарва съ полицията послушно болшинство, безспорно не може да става никакъвъ въпросъ за контролъ надъ управлението; всѣко правителство ще намери Камарата, която не го слуша и ще докара една Камара по-послушна, която ще прокара всичко, каквото поиска.

П. Стояновъ (д. ст): Както Стамболйски. Когато Вие се разхождате съ автомобилъ, тогава вашитъ министри, вашитъ шефовѣ вършеха това.

П. Петковъ (з): Добре е, намирамъ идеята за хубава, да се уреди въпросътъ за изпитателнитъ комисии по управлението, но не бива да се намаляватъ правата на Народното събрание, не бива онова, което е предвидено за Народното

събрание въ конституцията, да се намалява, като на единъ факторъ, който по парламентарния режимъ нѣма право да се бърка по този начинъ въ управлението, който само кара, но не управлява, да му се дава право да назначава изпитателни комисии по управлението и по този начинъ да се приравнява държавниятъ глава съ Народното събрание, което е най-висшата властъ въ страната, законодателната властъ, и на което, по парламентарния режимъ, принадлежи правото на контролъ върху управлението и върху всичкитѣ дѣла на министритѣ.

В. Георгиевъ (д. ст.): Сериозно ли говорите тѣзи работи?

П. Петковъ (з): Много сериозно.

В. Георгиевъ (д. ст.): Хайде де!

П. Петковъ (з): Недейте съди вие отъ английската практика. Английската практика е друга. Друго е тамъ положението на държавния глава, а друго е положението му въ България. Вие знаете какво докара изменението на единъ членъ отъ конституцията. Въ България положението е друго; въ България въ продължение на 40 години нѣма парламентарно управление, а когато нѣма парламентарно управление, ние трѣбва да напомнимъ нашитѣ права и да не отстъпваме нито на една запетая отъ тия права, които сѫ изключително наши.

В. Георгиевъ (д. ст.): Само че ние трѣбва да дадемъ оставките си на министъръ-председателя, за да бѣде чисто парламентарно управление!

П. Петковъ (з): Сжщото ще кажа и по чл. 4, където се предвиждатъ външни лица да участвуватъ въ изпитателнитѣ комисии по право. Това сж съди. Добре. Нѣмамъ нищо противъ да участвуватъ въ известни изпитателни комисии съди или други техници отъ известна областъ отъ държавното управление — това е добре — но защо да не се остави на самото Народно събрание да прецени то има ли нужда, когато ще назначава една изпитателна комисия, да вземе вещи лица, техници въ тая комисия, да вземе съди или инженери или други лица и защо непременно вие предвиждате по право да участвува единъ съдия и т. н. и които да бждатъ назначавани отъ царя?

Н. Николовъ (д. ст.): Ще го махнемъ.

П. Петковъ (з): Съ чл. 5 тогава, когато въ комисията сж прибавени съди, които участвуватъ по право въ нея, на изпитателната комисия се дава право да се ползува съ всичкитѣ права на съдебенъ следователъ. Въ чужбина теорията по този въпросъ е следната. По отношение на държавнитѣ учреждения, по отношение на всички чиновници и по отношение на всички служебни лица изпитателната комисия се ползува съ всички права на съдебенъ следователъ; тя има право да проникне въ всѣко кюпе на държавнитѣ учреждения, тя има право да изисква всички архиви, всички тайни архиви и т. н. Но въ теорията се спори по въпроса, дали изпитателната комисия може и има право на съдебенъ следователъ по отношение на частнитѣ лица, да ги вика да полагатъ тѣ клетва въ случаитѣ, когато става въпросъ за материя, която е вънъ отъ изборитѣ. Допуска се по въпроса за провѣрката на изборитѣ да бждатъ разпитани лица подъ клетва. Ако въ това отношение се даде едно по-голямо право на Парламента и ако се счита, че по този начинъ не се намаляватъ правата на съдебната властъ, ние нѣмаме нищо противъ. Народното събрание, Парламентътъ е най-висшата институция въ държавата и не е тя, която ще иска да газъ правата на съдиитѣ или пъкъ да нарушава правата на гражданитѣ. Този членъ не би могълъ да представлява онази опасностъ, която нѣкъде се намира въ теорията, като се боятъ, да не би тѣзи изпитателни комисии по този начинъ да отидатъ дотамъ, че да се обръщатъ на специални и изключителни съдебни инстанции.

Добре е сжщо да се предвиди срокъ. Зная въ миналото какъ сж действували изпитателнитѣ комисии. Изпитателнитѣ комисии действуватъ цѣли месеци, вървятъ дневнитѣ — вървятъ, вървятъ — и кредити сѫ хиляди вървятъ; комисииитѣ намиратъ, че днесъ било ваканция, утре не зная какво. Желателно е да се предвиди въ нѣкои отъ членовитѣ на законопроекта срокъ по отношение работата на комисииитѣ, въ който срокъ тѣ да представятъ своитѣ доклади, ва да може работата на тѣзи изпитателни комисии да бѣде

по-експедитивна и да се даде необходимото обяснение на време на обществото по даденъ въпросъ, който съ течение на времето изгубва всекакво значение.

Н. Николовъ (д. ст.): Всека парламентарна комисия си е свършвала работата.

П. Петковъ (з): Представете си, че докладътъ за дадено управление се представи следъ 3—4 години. Съгласете се, всеки интересъ е миналъ къмъ това управление, когато докладътъ за него се представя следъ 4—5 години.

Изпитателнитѣ комисии иматъ голѣмо значение. И въ чужбина, където има парламентарно управление, не сж рѣдки случаитѣ, когато следъ доклада на една изпитателна комисия правителството е било дори принудено да напусне властта. Още отъ 1689 г. въ Англия се появяватъ такива комисии. Но азъ ще моля г. министра на правосъдието и Народното събрание да не оставятъ да се намаляватъ правата на Народното събрание. Държавниятъ глава има винаги възможностъ чрезъ своитѣ министри да узнае, каквото го интересува по управлението; той има винаги възможностъ да проникне тамъ, където поиска, но не бива да се намаляватъ конституционитѣ права на Народното събрание и да се поставя наравно съ Народното събрание държавниятъ глава. Азъ ще моля тия права на Народното събрание да бждатъ тачени и да бждатъ запазени. Защото ако днесъ смѣтате, че това е безъ значение, утре ще бжде отъ значение. Нека да направимъ всичко, което е възможно по тази страна, за да може тя да премине къмъ едно истинско парламентарно управление. Защото докогава, докогато ще следваме практиката на миналото, докогава ще имаме лични управления и лични режими, ние нѣма да имаме единъ истински Парламентъ. Докогава докогато ще имаме послушенъ Парламентъ, докогава нито правата на гражданитѣ ще бждатъ запазени, нито ще имаме едно добро управление. И за да може да има въ България едно добро управление, за да може да се тури край най-сетне на туй, което бѣше въ миналото и да пристъпимъ къмъ една по-висша форма на управление, ние трѣбва да тачимъ нашитѣ права и трѣбва да направимъ всичко, щото правата на Народното събрание да се запазятъ, да се увеличаватъ, за да се дойде до едно истинско парламентарно управление.

Въ това отношение азъ съжалявамъ за практиката, която се създаде по отношение на питанията и интерпелациитѣ, като до сега, отъ деня на откриването на Парламента не е турена на разглеждане нито една интерпелация. Съжалявамъ сжщо, че съ такъвъ единъ законъ за изпитателнитѣ комисии, който е единъ хубавъ законъ по принципъ, който е единъ законъ необходимъ за да може да се уреди и тая важна материя — и въ това отношение инициативата на г. министра е щастлива — се намаляватъ правата на Народното събрание, отъ което зависи бждатъ щето на България. Това не бива да стане.

А. Сталийски (д. ст.): Другъ пакъ да прочетемъ чл. 106 отъ конституцията. Нѣма да има нито една интерпелация, когато питанията се обръщатъ въ интерпелации.

П. Петковъ (з): Досега нашата парламентарна група е дала нѣколко интерпелации.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Петко Стояновъ.

П. Стояновъ (д. ст.): (Отъ трибунала) Г. г. народни представители! Ако взехъ думата то е, за да кажа нашето мнение и да формулирамъ нѣколко бележки по текста на предложението законопроектъ, който по принципъ ние изцѣло възприемаме, защото считаме, че въ това отношение се прави една стъпка напредъ и се създава единъ редъ за онова, което въ втората алинея на чл. 106 отъ конституцията е предвидено като едно отъ основнитѣ права на Народното събрание. Но заедно съ това, въ текста на законопроекта, който ни се предлага, се правятъ нѣкои отклонения отъ основнитѣ принципи на конституционното право и на основа, което лежи въ основата на нашата конституция специално, и бихме желали тия отклонения да се премахнатъ, за да може законопроектътъ да получи оня обликъ, който да съответствува на неговата мисль, на неговата навременностъ, който да съответствува на основното наше право.

Изпитателнитѣ комисии, които предвижда нашата конституция, сж едно отъ най-мощнитѣ оръдия, които патиитѣ

въ борба за право и ред, сж имали въ свое разпореджане, въ лицето на своитѣ избраници, членовѣтъ на Парламента. Призоваването на представителите на управлението, на гражданци, по поводъ на известетѣ факти извъ областята на управлението, да дадатъ своитѣ показания, да осветлятъ делегациитѣ на Парламента и по тая начинъ да му дадатъ възможностъ, въ едно допиране съ фактитѣ, да се осветли върху една цѣла проява на правния животъ и на онова, което представява въ единъ даденъ моментъ интересъ на право и интересъ на целесъобразностъ, е едно отъ най-мощнитѣ оръдия, което самоуправляющитѣ се народи сж имали въ свое разпореджане. Не ще съмнение, че въ тая посока парламентитѣ могатъ — и въ дѣковъ отношения въ нѣкои страни сж се проявили — да се проявятъ и въ тия области, които визира тукъ отъ трибунала г. Данапловъ, а именно да се установи това, което представлява въ даденъ моментъ по-голямъ или по-малкъ интересъ въ областята на стопанскитѣ или социални отношения. Обаче ако се държимъ на онова, което е легнало въ основата на конституцията — втората алинея на чл. 106 — трѣбва да признаемъ, че собствено тукъ се иматъ предъ видъ ония голѣми изпитателни комисии, които Парламентътъ въ изпълнение не на своето право, а на своето задължение да блюсти правата на народа, когато той представлява, установява, приема и прилага. Това сж ония изпитателни комисии, които следитъ за дефектитѣ въ управлението, не толкова отъ гледището на целесъобразностъ както трѣбва да се направи, а за управлението — къде сж нахърпени правата на нацията и къде Парламентътъ, като висшъ контролъ на управлението, трѣбва да каже своята дума.

Анкетитѣ за целесъобразностъ, по своята сжщностъ и по интереса, който преследватъ, сж отъ компетенция на самото управление. Защото, ако Парламентътъ има правото да контролира управлението, не по-малки задължения има самото управление да контролира себе си. И сж новитѣ проявления на юриспруденцията или сж създаването на новата отрасль въ юриспруденцията — административното правосъдие — се отива дотамъ, што да се създаде съдебенъ контролъ или съдебни гаранции за законосъобразностъ въ акти на управлението. Тукъ въпросътъ, следователно, споредъ моето разбиране, се касае не толкова за целесъобразностъ въ управлението, не толкова за право въ действията на представителитѣ на управлението, а се касае за ония права, които въ функционирането на управлението сж нахърпени; касае се за интереситѣ или правата на масата, на народа, които съ тая начинъ на отправление на управлението, което се е практикувало или се практикува, се е оказало, че сж потъпквани и пренебрегнати. И по този начинъ се е констатирало, че онова, което представлява духътъ на правото въ настоящия моментъ, онова, което е върховниятъ правенъ интересъ на нацията, което е суверенно право на нацията, сж били нахърпени въ даденъ случай отъ даденъ видъ управление.

Ето защо, изхождайки отъ това основно разбиране на смисъла на анкетитѣ комисии, народното представителство съ предлагания законопроектъ нѣма основание и безполезно е да нарежда и функционирането на ония изпитателни комисии или на ония комисии, които би назначило самото управление, за да въведе редъ и да намѣри кое е по-полезното и кое е по-правото и ония изпитателни комисии, които трѣбвало би, въ лицето на специалисти, да наредятъ коя реформа е желателна, коя реформа е по-належаща въ даденъ моментъ и коя отъ цѣлъ редъ реформи, които се рисуватъ като необходими въ управлението, трѣбва да предшества другитѣ, т. е. да постави редъ въ тѣхъ. Едното е за целесъобразностъ въ управление, повтарямъ, другото е за правото. Тия изпитателни комисии, които се визиратъ въ чл. 106 алинея втора отъ конституцията, сж изпитателни комисии, които Народното събрание, като суверененъ представител на самоуправляющия се народъ, създава, за да установи кое въ управлението е редовно или нередовно, кое е право или неправо, евентуално да търси отговорности и да представя респективнитѣ лица предъ държавенъ съдъ.

Като разбирамъ работата така, азъ мисля, че ще бжде целесъобразно за цѣлата материя тия два вида анкети да не се събиратъ наедно. Онова, което се предвижда въ чл. 106 отъ конституцията, е правото на суверенитѣ Парламентътъ да контролира, да ревизира какво правителството би желало да установи или би имало интересъ да установи. Какво правителството би смѣтало въ даденъ моментъ, че трѣбва да му кажатъ специалититѣ за онова, което е повече или по-малко целесъобразно — това сж

работи на вътрешенъ себеконтролъ, които не могатъ да бждатъ уреждани на сжщото основание, по сжщия начинъ, който предвижда чл. 106 алинея втора отъ конституцията. Мисълта ми е: съ други думи, че по първия членъ, където е определено, че изпитателни комисии могатъ да бждатъ назначавани отъ Народното събрание и второ отъ държавни глава, по предложение на правителството, трѣбва да сме още въ самото начало начисто. Парламентарни изпитателни комисии, такива, каквито определя конституцията, могатъ да бждатъ назначавани и определени само отъ Народното събрание.

В. Молловъ (д. ст.): И само тѣ могатъ да иматъ права на следвателъ.

П. Стояновъ (д. ст.): Ще дойда и до тая материя. — Всички други комисии, които би могло да си назначи правителството, то е волюно да си ги назначи (— никой не го ограничава; не само не го ограничава, но духътъ на управлението го задължава да стори това, ако то самото, въ лицето на министра, въ лицето на отговорнитѣ рѣководници на съответни ресори смята, че има нѣщо, което не е редовно или нѣщо, което не е достатъчно уредено или че нуждитѣ на дадения моментъ изискватъ друго право, другъ режимъ, други институции. Това е негово задължение и то не може да го статуира въ даденъ законъ. Всички закони, които вадатъ въ управлението, задължаватъ управнитѣ въ всѣки единъ моментъ да бждатъ ориентирани по тия въпроси. Та именно тия въпроси, кое е целесъобразно, кое е необходимо въ форма на нова институция или въ форма на едно ново уреждане на едно фактическо отношение, какъ и въ каква нова правна форма трѣбва да се изрази това отношение, сж въпроси (ат excellence на управлението. За тѣхъ се говори въ програмитѣ на политическитѣ партии, въ платформитѣ имъ, за тѣхъ се говори въ политическитѣ речи, за тѣхъ се говори, когато се запитватъ министритѣ съ питання и запитвания и когато тѣ отговарятъ.

Ето защо, първата моя бележка, г. г. народни представители, е, че въ чл. 1 точка втора трѣбва да бжде заличена. Назначаването на изпитателни комисии е суверенно право на Народното събрание и тамъ не може да се бърже короната, респективно управлението, което ще бжде подлагано на изпитание. Тия комисии, повтарямъ, сж оставатъ суверенно право на начинъ на интервенция и на констатиране на известни отношения само на Парламента.

Второто нѣщо, което искамъ да отбележа, е, че предложението — това по чл. 2 — за назначаване на изпитателни комисии въ никакъвъ случай не могатъ да изхождатъ отъ правителството. Правителството може да се съгласи, когато има едно предложение отъ Парламента за това, да се установи една парламентарна комисия, но то не може да иска да се назначи една парламентарна комисия, защото това ще значи правителството да признае, че има дефекти въ управлението, съ които то не може да се справи. Такова правителството трѣбва да си върви.

П. Петковъ (з): Много право.

П. Стояновъ (д. ст.): То не може да иска да му анкетира въ управлението. То може и трѣбва да намѣри средствата у себе си само да се анкетира и само да предложи респективната реформа, която счита, че е необходима и трѣбва да се направи въ даденъ моментъ. Не направи ли това:

Н. Николовъ (д. ст.): Минали управления не анкетира ли?

П. Стояновъ (д. ст.): Само парламентътъ е, който може да прави анкети за минали управления. Но тукъ смисълътъ на втората алинея не е за минало време; тя има значение за настоящия моментъ, за онова, което е управление въ настоящия моментъ. За минало време, г. г., анкети не се правятъ, или, ако се правятъ, тѣ сж само събирателна материя, за да се отиде предъ държавния съдъ. Анкетитѣ се правятъ за това, което става въ дадения моментъ.

И затуй азъ моля да се обърне внимание на това — и считамъ, че съмъ правъ — че не можешъ да изисквашъ по начало, защото това би било противоречие, *contradictio in adjecto*, правителството само да се анкетира. Това е невъзможно, защото това значи самъ да си безсиленъ да се справишъ съ една язва въ управлението, или да нѣ малкъ куражъ да телитѣ конвенцията отъ това, че си некадъренъ да се справишъ съ една язва въ управлението, която търпишъ и която съществува въ настоящия моментъ.

Д. Бошняновъ (д. сг): Друго управление, което е минало, може да се анкетира по такъв начин, напр. управлението на дружбашитъ.

П. Стояновъ (д. сг): Азъ казахъ: за минали управления анкетира се други. Чл. 106 отъ конституцията говори за анкети в настоящия моментъ. Въ втората му алинея е казано: (Чете) „Нему“ — на Народното събрание — „се предоставя правото да назначава изпитателни комисии по управлението“, т. е. по онова управление, което въ настоящия моментъ съществува, за да тегли отъ тамъ консеквенцията какво да прави.

С. п. Петровъ (д. сг): Анкети се правят не само за минали работи, за да се види дали сж действителни или недействителни. Когато се клеми правителството, няма то не тръбва да има право да направи анкета, за да изтъкне, че това, което се говори за него, е лъжа?

П. Стояновъ (д. сг): За честта на министерството и на управлението, г. Сребрентъ п. Петровъ, никой министъръ и никой кабинетъ не може да каже: „Понеже ме обвинява Х или У, че азъ съмъ направилъ това и това незаконно, моля, назначете анкета“.

С. п. Петровъ (д. сг): Казаното може да е лъжа, и правителството да иска да бъде начисто.

П. Стояновъ (д. сг): Не, това никога не става въ управлението. Такива примѣри въ никоя парламентарна история не съществуватъ. Или правителството одровергава, съобщава, че това е невѣрно, и представя за това своитѣ обяснения, каквито може въ всеки моментъ въ най-голямо изобилие да даде или тегли консеквенцията: „Да, туй е вѣрно, да дойде другъ да заеме мѣстото ми“. Никое правителство, за честта не на лицата, които го представляватъ, не на партията, отъ която изхожда то, а за честта на държавата, на институцията, никога не се подлага и не може да иска анкетиране на своитѣ дѣла, даже и на най-малкитѣ. То има съдебната властъ, то има своитѣ агенти и, ако има негови агенти, които сж вършили престъпления, ще ги прати на мѣстото, което е предвидено въ законитѣ, ако ли е засегнатъ цѣлиятъ организъмъ, тогава, както казахъ, ще тегли консеквенцията.

И затова по чл. 2 заключавамъ: правителството не може да предлага да се назначаватъ парламентарни изпитателни комисии, анкети. То, ако тръбва да ги прави, ще ги прави само. То има на разположение по бюджета 90.000 чиновника, а може да вземе и още толкова частни лица специалисти, годни да извършатъ необходимото, за да му дадатъ директивни какъ да уреди една правна материя по другъ начинъ, а не както е била уредена дотогава.

Трето мѣсто, на което искамъ да обърна вниманието ви, г. г. народни представители, е чл. 4. Чл. 4 е представенъ въ три алинеи. Споредъ първата алинея, членоветѣ на изпитателнитѣ комисии, които се назначаватъ отъ Народното събрание, се избиратъ отъ него измежду народнитѣ представители. Тая алинея съвършено естествено координира съ мисълта на главната директива, която дава втората алинея на чл. 106 отъ конституцията. Но обърнете внимание на втората алинея отъ чл. 4. Тя казва: (Чете) „Ако Народното събрание въ решението си не е постановило друго, въ всяка комисия по право участвуватъ: единъ съдия отъ Върховния касационенъ съдъ като председател и единъ съдия отъ апелативнитѣ съдилища като членъ, назначени отъ царя по докладъ на министра на правосъдието“. А, това не може да бъде; това е невъзможно! Въ една парламентарна комисия да участвуватъ представители на управлението, чиновници, съ равни права, а още повече единиятъ отъ тѣхъ, членътъ на Касационния съдъ, да бъде съ права на председател — това никъде не е практикувано, това не може да се допусне, това значи Парламентътъ, който упражнява своето суверенно право на контролъ върху управлението, да бъде обезглавенъ отъ единъ агентъ на управлението. Това е невъзможно, това е абсурдъ — извинете ме за изражението, но азъ употребявамъ тая дума въ най-благороденъ смисълъ, ако тръбва да се уговарямъ — който не може да бъде допуснатъ въ единъ такъвъ законъ, още повече, че единиятъ отъ членоветѣ, съдията отъ апелативнитѣ съдилища, ще се назначава — отъ кого? — отъ царя, по докладъ на министра на правосъдието, т. е. безъ да се взема съгласието и на народното представителство. Никога, при никое законодателство, при никакъвъ режимъ, въ никое време, бихъ казалъ, едни парламентарни комисии

не могатъ да иматъ въ своята срѣда органи на управлението съ равни права, и — още по-голямо нещастие — да бъдатъ назначавани отъ държавния глава по докладъ на шефа на ресора на правосъдието, безъ да се пита даже народното представителство. Това е невъзможно. Изпитателнитѣ комисии, които назначава Народното събрание, за да анкетира въ управлението, могатъ да си назначаватъ когато искатъ като технически помощникъ — това е тѣхно право. Какви права да иматъ тия лица, за колко време, колко да бъдатъ назначенитѣ лица отъ респективното учреждение или частнитѣ, въшнитѣ лица, издигнали се поради своитѣ познания на въпроса, поради своята безпристрастностъ, поради своето умение да се справятъ съ въпроситѣ извъ областта на отношенията, които тръбва да се анкетира — това може да се уреди съ единъ законъ, да се опредѣли въ него какво и какъ може да стане. Но съставътъ на парламентарнитѣ изпитателни комисии да се попълва съ хора отъ управлението по право и безъ питея на Народното събрание — това не може да бъде. И азъ съмъ изцѣло противъ алинея втора на чл. 4 и вѣрвамъ, че и вие, г. г. народни представители, ще ме подкрепите.

Но и алинея трета на чл. 4 е интересна въ това отношение: (Чете) „Ако задачата на изпълнителната комисия е да установи, защо въ известни области управлението не дава очакванитѣ резултати и какви мѣрки тръбва да се взематъ, щото недостатъцитѣ да бъдатъ отстранени и нуждитѣ удовлетворени, Народното събрание може да избира за членове въ тѣхъ и други лица, които не сж народни представители“. Макаръ тукъ да се изразява този принципъ, който азъ изложихъ, но азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че въкашнитѣ лица, които не сж народни представители, не само не могатъ да бъдатъ съ равни права съ другитѣ членове на тия комисии, но изобщо тѣ не могатъ да бъдатъ членове на тия комисии; тѣ ще бъдатъ технически помощници. Тѣ могатъ да бъдатъ чиновници, както казахъ, тѣ могатъ да бъдатъ и въкашни свободни граждани.

П. Петровъ (з): Съ съвещателенъ гласъ.

П. Стояновъ (д. сг): Тѣ ще залагатъ това, за което ги питатъ; тѣ ще събиратъ онѣзи материяли, които имъ се възлагатъ да ги събиратъ; тѣ ще направятъ своитѣ проучвания, които се искатъ отъ тѣхъ; тѣ ще изложатъ своитѣ възгледи, но тѣ няма да иматъ нито съвещателенъ, нито решающъ гласъ — тѣ ще събиратъ материялитѣ и ще ги дадатъ на изпитателната комисия тѣ да борави съ тѣхъ така, както нейното разбиране диктува. Така щото тѣ не могатъ да бъдатъ нито съвещателни членове, нито равноправни членове съ решающъ гласъ на тия комисии.

Въ чл. 5 има една особеностъ, за която г. Молловъ ви обърна вниманието и за която и азъ искамъ да кажа нѣколко думи. Въ чл. 5 се казва: (Чете) „Изпитателнитѣ комисии, въ които съгласно чл. 4 алинея втора“ — тазп, въ която се говори, че въ изпитателнитѣ комисии участвуватъ членъ на Касационния съдъ като председател — „въ които участвуватъ съдии, се позивуватъ, ако Народното събрание не е решило друго, относно призоваването на разпитваното свидетели и вещи лица, съ правата на съдебенъ следовател“. Това е едно право, което не може да бъде дадено само на изпитателнитѣ комисии, въ които влизатъ назначенитѣ по предложение на министра на правосъдието отъ държавния глава двама съдии. Не, г-да! Вземете английската парламентарна история за изпитателнитѣ комисии — навремето си всички гледахме какъ е действувало отъ тѣхъ — и ще видите, че всичкитѣ английски изпитателни комисии, на които се дължи твърде много въ установяването на основнитѣ права и главно на конституционната практика въ Англия, иматъ правата на следователъ: предъ тѣхъ е длъженъ да се яви всеки, който е повиканъ; той е длъженъ да даде тържествено обещание, свързано съ клетвентъ обрядъ — защото на това английскитѣ държатъ много — че ще каже само истината по всичко, по което бъде разпитанъ.

Така че азъ считамъ като единъ недостатъкъ на законопроекта именно това, че се предвижда, какво туй право е дадено само на едни изпитателни комисии, въ които участвуватъ съдии. Не, това е едно право, което тръбва да бъде дадено на всяка една парламентарна комисия. Защото представете си, г-да, какво ще бъде положението; парламентарна комисия назначава Парламентътъ, голѣмата калѣска тръбва да върви, по, който я срещне, не желае да ѝ прави път, и не само това, но ѝ прави всички препятствия — никой не желае да отговаря,

никой не желае да се явява, никой не желае да даде каквито и да било сведения, защото не е длъжен; от добрата воля на всички едногласно зависи да бъде добросъвестен или недобросъвестен; пред нея се явява само оня, който би пожелал да си позволи това удоволствие, да се яви предъ изпитателната комисия на Парламента. Тукъ трѣбва да сме начиста, и азъ мисля, че чл. 4 трѣбва да се измени така: всичкиятъ членове на изпитателнитъ комисии, които сж назначени отъ Парламента — защото само отъ него, както обяснихъ, могатъ да се назначаватъ такива — иматъ пълнитъ права на съдебенъ следователъ.

Д-ръ Й. Фаденхектъ (д. сг): Не съмъ съгласенъ съ това — ще започнатъ да се устройватъ следствени комисии.

П. Стояновъ (д. сг): Шомъ съ единъ обикновенъ проектъ за законъ даватъ на единъ касационенъ съдия права на съдебенъ следователъ, вие не можете да ги откажете на другитъ членове на парламентарната комисия.

Д-ръ Й. Фаденхектъ (д. сг): Съ това не съмъ съгласенъ.

П. Стояновъ (д. сг): Макаръ г. Фаденхектъ да не е съгласенъ, азъ напълно поддържамъ това, защото смѣтамъ, че иначе функционирането на парламентарнитъ комисии ще бъде сведено до нула — тѣ нѣма да дадатъ абсолютно никакъвъ резултатъ.

Д. Бошняковъ (д. сг): Тѣ събиратъ само материяли.

П. Стояновъ (д. сг): Г. Бошняковъ! Имате предъ видъ, че изпитателнитъ комисии събиратъ не материяли, а тѣ анкетиратъ управлението, тѣ даватъ сжждение, тѣ искатъ знание и факти, тѣ искатъ разбирателство и разумение, тѣ не събиратъ само материяли.

Д. Бошняковъ (д. сг): И въвъ основа на тази анкета се започва следствие или не.

П. Стояновъ (д. сг): Така. — Съдебно-изпитателнитъ функции на членоветъ на изпитателнитъ комисии сж имъ необходими, за да събератъ материяли, обаче съ това не се свършва тѣхната работа, защото ако бѣше само тази тѣхната работа, можеше да се назначатъ нѣколко следователи, които можеха да вършатъ тази работа. Членоветъ на Парламента вършатъ тази работа, но тя не е само събиране на факти, а и комбиниране на фактитъ и търсене на смисъла въ тѣхъ.

П. Петковъ (з): (Възражава)

П. Стояновъ (д. сг): Този въпросъ — както и г. Петковъ е направилъ справка — е въпросъ разрешенъ; разрешенъ е и въ конституционното право, и въ практиката на всички страни, които сж приобгвали до помощта на анкетни комисии. Има споръ, вѣрно е, но този споръ е: могатъ ли частни лица да бъдатъ назначавани за членове на тѣзи комисии, както е на други мѣста и факто азъ не бихъ се съгласилъ да бъде у насъ. Частнитъ лица — които азъ приемамъ да бъдатъ у насъ помощни технически лица на анкетнитъ комисии — въ изпълнение на възложената имъ функция отъ парламентарната изпитателна комисия могатъ ли, извършвайки своята функция, да призоваватъ лица и да постѣпватъ по отношение на тѣхъ, както постѣпватъ съдебнитъ следователи, т. е. да иматъ функциитъ и правата на съдебнитъ следователи и да искатъ отъ тѣхъ съ клятвени обещания да потвърдятъ онова, което даватъ? Този въпросъ е споренъ. Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че този споръ ние трѣбва да го разрешимъ въ духа на правото, именно този, който не носи мандатъ на народенъ представителъ, той не може да бъде членъ на изпитателна парламентарна комисия и той следователно не може да има и евентуално правата на съдебенъ следователъ, ако такива сж необходими да се използватъ, за да се събератъ съответнитъ данни. Този принципъ, който откажа г. Фаденхектъ, е прокаранъ въ последното предложение на чл. 5, където е казано: (Чете) „Тѣзи права“ — на съдебенъ следователъ — „изпитателнитъ комисии могатъ да делегиратъ съ специални поръчки, на отдѣлни свои членове или на длъжностни лица — съдии“. Какво значи всичко това? Значи, че изпитателната парламентарна комисия, която има по законъ правата на следователъ, може да ги делегира на съдията, на когото

по-рано сж дадени по алинея втора на чл. 4. Значи изпитателната комисия сжщо така може да даде тѣзи права и на своитъ членове, а понеже частни лица могатъ да бъдатъ членове на комисията, значи тя може да дава тѣзи права и на частни лица, обаче азъ смѣтамъ, че това трѣбва да се ограничи по отношение на частнитъ лица, защото ние трѣбва да считаме, че следователскитъ права сж дадени на парламентарна изпитателна комисия, която се състои изключително отъ членове на Парламента. Права е сжщо така и забележката, която се направи отъ преждоговорившия ораторъ, че изпитателнитъ комисии обикновено сж работили à la longue, работата отива съ години, и умираатъ хората, падатъ правителствата, по отношение действителността на които се е започнала парламентарната анкета.

Срокътъ. Опредѣлянето на срока по моето разбиране не може да стане съ единъ законъ, защото парламентарнитъ комисии действуватъ по различни поводи. Какво ще има да анкетиратъ парламентарнитъ комисии по управлението? То е онова, което конкретно Парламентътъ ще определъ, когато ще избира тази комисия. Следователно това може да бъде единъ единиченъ фактъ, а може да бъде и единъ цѣлъ отрасълъ отъ управлението, може да бъде за единъ кратъкъ периодъ отъ време и за единъ по-дълъгъ периодъ отъ време. Въ защо азъ смѣтамъ, че въпросътъ за срока има грамадно значение за действителността на изпитателнитъ комисии, обаче този срокъ може да се определъ единствено съ огледъ къмъ конкретнитъ случаи, които предизвикватъ Парламента да назначи изпитателна комисия. Затова въ случая азъ мисля че трѣбва да се даде единъ новъ членъ съ съдържание: срокътъ, презъ който една изпитателна комисия ще извърши своята работа, се определъ отъ Парламента въ момента, когато се назначава самата изпитателна комисия. Такова едно указание е необходимо.

Тѣзи сж бележитъ, г. г. народни представители, които имахъ да направя. Считамъ, че съ поправкитъ, които трѣбва да се направятъ въ законопроекта за изпитателнитъ комисии, той ще добие своята конституционна форма и ще отговори на една належаща нужда. По този начинъ ще украсимъ досегашната работа на Парламента. (Ръкоплъскания отъ стовориститъ)

Председателствуващъ Д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ Р. Маджаровъ: Г. г. народни представители! Който внимателно е прочелъ приетия на първо четене законопроектъ за сждене на министритъ и законопроектъ за изпитателнитъ комисии, следъ като чуе мойтъ обяснение, вѣрвамъ ще се съгласи, че законопроектътъ за изпитателнитъ комисии трѣбва да бъде приетъ на първо четене, защото и той не противоречи на конституцията. Въ мотивитъ къмъ този законопроектъ е казано: (Чете): „Несъмнено е сжщо, че и правителството отъ своя страна въ кръга на бюджетнитъ средства може да назначава такива комисии за проучване нужди или недостатъци на управлението и за издирване средства за тѣхното удовлетвяване, респ. отстранение“. Има два вида въшети, които се правятъ върху едно управление. Първата е, когато се търси престѣпление, което народното представителство вижда или подозира, че е било направено такова. Тогава се назначава по закона отъ 1880 г. анкетна комисия отъ народни представители, за да издиритъ фактитъ и да ги представи предъ Народното събрание, което, ако счита, че обвинениата сж достатѣчни, праща министритъ, чието управление е анкетирано, на държавенъ съдъ. По законопроекта, който внасямъ, азъ съкратявамъ комисиятъ отъ три, които съществуваша по закона отъ 1880 г., на две, за да може да се съкрати процедурата за издирването на престѣпнитъ деяния, извършени отъ единъ министъръ, и да се шремаже бавността. Въ случай че има възражения отъ народното представителство, че анкетната комисия, която се премахва, е полезна, съ редакцията, която е тукъ предъ мене и която или ще я дамъ въ комисията, или ще я предложа тукъ на второ четене, ще я възстановя, като я дамъ за задача да търси виновностъ въ управлението, както и да изучава фактитъ. Законопроектътъ за сждене на министритъ търси виновни, вижда или подозира престѣпнитъ деяния.

Съ законопроекта за изпитателнитъ комисии ние минаваме въ съвършено друга областъ. Изпитателнитъ комисии по законопроекта могатъ да се назначаватъ, първо, отъ Народното събрание. Думитъ, които сж поставени въ скоби „чл. 106 отъ конституцията“, ако смущаватъ нѣкого,

азъ мога да ги премахна. Второ, изпитателните комисии могат да се назначават отъ царя. Царятъ за мене е правителството и никога не съмъ мислял, че царятъ може да издава актове отъ свое собствено име. Правителството ще назначава изпитателни комисии, когато види, че известни области отъ управлението кунатъ. Ние имаме пробнитъ примѣри на нѣколко държави днесъ следъ войната въ Европа, където правителствата се самоанкетиратъ, защото виждатъ министритъ, че въ известни области рупината продължава или пъкъ ставатъ известни работи, които, въпреки борбата, която тѣ водятъ, не могатъ да ги премахнатъ и затуй искатъ да ги констатиратъ. Като се констатиратъ отъ изпитателнитъ комисии, тѣ същевременно указватъ и на начинитъ, по които тѣ трѣбва да бъдатъ премахнати. И Парламентътъ може да назначи изпитателни комисии да изучаватъ известни области отъ управлението, независимо отъ министритъ, ако Парламентътъ вижда, че въ тѣзи области съществуватъ известни недѣзи. Така напр. искаше се отъ Парламента да се анкетира приложението на закона за трудовата поземелна собственост, защото тукъ, отъ трибуната, се констатира, че земята се разпредѣля, безъ да се знае количеството на селскитъ домакинства въ България и количеството на земята, съ която се разполага. Народното събрание може да назначи изпитателни комисии, които да изучатъ и редица други области на управлението — финансови, стопански и други — защото вижда известни недѣзи, които иска да се констатиратъ и да се покажатъ средствата за премахването имъ. Съ назначаването на изпитателни комисии отъ народното представителство, то не търси престъпния министъръ, а иска да констатира недѣжитъ въ управлението и цѣра за премахването на тѣзи недѣзи. При назначаването на изпитателнитъ комисии, които да анкетира въ управлението, Народното събрание не се интересува отъ личноститъ на министритъ и отъ политическото положение на момента, а го интересува недѣжитъ въ управлението и премахването на тѣзи недѣзи. Това става въ Англия. Следъ нещастния процесъ на Мелвилъ отъ 1800 г., който процесъ продължи отъ 1800 г. до 1805 г. — който английскитъ парламентъ осъди, заедо ограбилъ Индия, обаче той умира последенъ беднякъ и се видѣло, че правосъдието е направило грѣшка — оттогава въ Англия сѣ престанали да даватъ министритъ подъ съдъ. Оттогава английскитъ парламентъ възприе, че е по-добре вмѣсто да дири и съди престъпници, да поправа институциитъ и затова прибѣгва глѣмъ назначаването на тѣ нареченитъ изпитателни комисии. Така напр. била е назначена една изпитателна комисия, която да изучи лондонската полиция и да посочи какъ трѣбва да преустрои. Тази комисия показа начинитъ за устройството на лондонската полиция, така че тя стана образцова и тя успѣ да намали въ Лондонъ, единъ градъ 2—3 пкти по-голямъ отъ Парижъ, престатността и да създаде образцовъ редъ. Такава целъ се преследва и съ настоящия законопроектъ.

Г. Стояновъ каза, че правителството всѣкога има възможност да назначава анкетни комисии. Правителствата досега много малко сѣ назначавали анкетни комисии и резултати отъ тѣхъ не сѣ виждали. Народното представителство до днесъ е назначавало анкети случайно, които не сѣ давали резултати. Целта на моя законопроектъ е да се добиятъ резултати отъ анкетитъ. Когато правителството ще иска да създаде анкета върху известни области на управлението, върху едно министерство или върху нѣколко министерства — азъ отричамъ анкетата върху нѣколкото министерства, защото отъ нея нищо нѣма да излѣзе — съ самия царски указъ, че се назначава анкетната комисия да извърши известна работа, правителството се ангажира предъ короната и предъ общественото мнение, защото указътъ се публикува, както и предъ Народното събрание, защото правителството не може да прѣтупа надвнатри недѣжитъ, които е констатирала анкетната комисия, а трѣбва да ги представи на Народното събрание. Безспорно е, че при българскитъ нрави това може да докара до едни резултати недобри, защото ние често търсимъ да намѣримъ виновния. Азъ мисля, г. г. народни представители, че ние ще трѣбва да преживѣемъ този навикъ да търсимъ виновенъ. Назначаването на анкетна комисия върху отдѣлна областъ на управлението, или върху едно министерство, или върху цѣлото управление, макаръ тя да не търси отговорности, трѣбва да бъде единъ сериозенъ актъ както на правителството, тѣй сѣщо и на народното представителство. Затова резултатитъ отъ една анкетна комисия, назначена отъ правителството, азъ искамъ да се внасятъ въ

Народното събрание, за да накараме анкетната комисия, назначена отъ правителството, да изпълнява сериозно работата си. Отъ друга страна, азъ искамъ да туримъ една преграда на народното представителство да не иска при всеки случай да създава анкетни комисии, както виждаме отъ 16 години напаятъ Парламентътъ да се увлича и да иска да прави несериозни анкети. Тѣзи ограничения сѣ, че предложението за назначаване анкетна комисия трѣбва да бъде подписано отъ една четвъртъ отъ народнитъ представители, а предложението отъ комисия на Народното събрание може да бъде направено, ако тя съ две трети болшинство реши да направи такава.

Азъ считамъ, че и министритъ, и народното представителство иматъ нужда отъ анкетни комисии, защото вследствие създадената психология у насъ, у министри, у политически течения и у партизани, често на министра ще бъде възможно да изкара известни работи и да се бори противъ Парламента, ако Парламентътъ е съдалъ известни дефекти въ известни области на управлението. Ние всѣки дѣлъ ревемъ, създаваме анкети и все тупаме на едно мѣсто, защото, когато се смѣни едно правителство съ друго, пакъ се върви тѣй, както си е било. При съществуването на парламентаризма, азъ, като министъръ, мога да назнача една анкетна комисия при себе си, за да изкара известни недѣзи и да вкарамъ Парламента въ редъ. Напр. този недѣгъ — назначаването на чиновници по частни партизански ходатайства. И тѣй, г. г. народни представители, азъ считамъ, че въ всички области на управлението може да бъде направена една анкета, и тя да бъде полезна.

Това, което казвамъ, мисля, че потвържда моята мисль за разграничението на министерската и други отговорности и съ това отговарямъ на възраженията, които се направиха отъ г. Петковъ и Петко Стояновъ. Това мисля допльши и искането на народния представител г. Данаиловъ, че трѣбва да се допльши законопроектътъ съ такива постановления, които да бъдатъ отъ полза.

Повдигнаха се още 2—3 въпроса, на които азъ ще отговоря.

Каза се, че парламентарнитъ комисии не могатъ да бъдатъ председателствувани отъ единъ касационенъ съдия. Ние можемъ да туримъ обратното. По законопроекта за съдени на министритъ и въ по-раннитъ три закона ние имаме участие на съдебния елементъ въ следственитъ комисии, които имаха за целъ да установятъ виновността на единъ министъръ, настоящъ или бившъ. Мисля, че нѣма да бъде лошо председателтъ на комисията да бъде съдия. Ние туряме висши магистрати въ комисиятъ, за да можемъ комисиятъ да ги държимъ въ рамки, да не търсятъ партизанство на лица, а да изследватъ фактитъ и средствата за подобрието на институциитъ.

Предвиди се въ изпитателнитъ комисии да участватъ и технически лица. Техническитъ лица, споредъ моето разбиране, сѣ полезни и колкото повече тѣ участвуватъ въ анкетитъ по управлението, толкова по-добре. Вѣрно е, че въ Англия сѣ си служили съ изпитателни комисии само отъ народни представители. Но това е затуй, защото въ английския парламентъ доскоро имаше народни представители специалисти, съ голѣми технически познания по всички области на управлението и това даваше възможност само народнитъ представители да извършватъ една анкета. Защо да се лѣжемъ? Въ България липсватъ такива специалисти между народнитъ представители. Първо, у насъ по-гольмата частъ отъ състава на Народното събрание се смѣнява следъ всеки изборъ. Може това да е нещастие, но това е фактъ. Второ, ние сме една нова държава, въ която много институции днесъ се развиватъ и не винаги народнитъ представители може да посочатъ пътя на тѣхното подобрието. Трето, народнитъ представители не винаги могатъ точно да знаятъ какво е точно положението, когато отидатъ да разследватъ. Азъ съмъ участвувалъ въ нѣколко анкетни комисии и тѣ комисии сѣ си служили съ задкулиснитъ заявления на този или онзи заинтересованъ човѣкъ, който не поема отговорности, а хвърля отговорността върху комисиятъ. По такъвъ начинъ на комисията могатъ да бъдатъ показани невѣрни работи и вследствие на туй тя ще дойде до невѣрни заключения. Когато се назначава анкета по управлението, когато търсимъ поправление, ние трѣбва да туримъ вътре и техници, чиновници, защото тѣ тогава ще изнесатъ само вѣрни факти. По такъвъ начинъ този техникъ ние ще го направимъ отговорно лице, той ще бъде упътвачъ на народнитъ представители.

П. Стояновъ (д. ст): Когато трябва да се разреши единъ политически въпросъ, съдията се отъва. Видяхме ги и Вие сте ги виждали.

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Часътъ е 8. Които сж съгласни да продължимъ заседанието докато свърши г. министърътъ, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Министъръ Р. Маджаровъ: По отношение на срока. Вѣрна е бележката на г. Стояновъ, че много отъ комиситѣ се влачатъ дълго време. Но да дадемъ единъ срокъ въ закона е невъзможно. Има комисия, която може да работи и петъ години и да даде резултати, както нѣкои анкетни комисии сж работили съ години. Може да има комисия, която да работи месец или два, за да проучи едно ведомство и да покаже мѣрки. Когато ще се назначава комисия отъ Народното събрание или отъ министра, ще бъде опредѣленъ единъ срокъ, който може и да бъде продълженъ.

Г. г. народни представители! Азъ заявявамъ, че въ комисията могатъ да бъдатъ направени измѣнения въ духа на законопроекта, който цели да създаде въ България едно по-добро управление и подобрене на институциитѣ въ страната. Този законопроектъ ще бъде отъ полза за страната. Ако не го приемете, тогава ние ще вървимъ както досега. Нито една отъ анкетнитѣ комисии досега не е засегнала бъдащото управление, а е търсила само виновници. Нека съ комиситѣ, предвидени въ закона за сѣдене на министритѣ, да търсимъ виновността, а съ комиситѣ, предвидени въ настоящия законопроектъ, да създадемъ едни по-добри условия за бъдащото управление, да подготвимъ въ много отношения и материали за народното представителство, което ще гласува законитѣ.

Подпредседателъ: **Д-РЪ Б. ВАЗОВЪ.**

Следъ тѣзи бележки, азъ моля да бъде приетъ настоящиятъ законопроектъ, като бъде раздѣленъ рѣзко отъ закона за сѣдене министритѣ. Може изпитателнитѣ комисии да съзратъ известни престѣпни факти, извършени било отъ министри или народни представители, но когато ги съзратъ, тогава споредъ закона за сѣдене министритѣ ще се възведе обвинение. Обаче целта на тия комисии трябва да бъде друга, а резултатитѣ, които трябва да искаме отъ тяхъ — свършено други (Ръководствения отъ сговорителитѣ).

Председателстваващ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които отъ васъ приематъ на първо четене законопроекта за изпитателнитѣ комисии, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Законопроектътъ ще се изпрати въ комисията. Г-да! Ще пристѣпимъ къмъ опредѣляне на дневния редъ за утрешното заседание.

Предлагамъ следния дневенъ редъ:
1. Второ четене бюджетопроектитѣ за разходитѣ за финансовата 1924/1925 г. г. г.

а) Министерството на финанситѣ;
б) Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве;

в) Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти;

2. Второ четене законопроекта за направа на икономични къщи и за насърчение на жилищния строежъ, и

3. Първо четене законопроекта за измѣнените на чл. 7 отъ закона за уреждане недвижимата собственостъ въ новитѣ земи.

Които сж съгласни съ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 20 ч. 5 м.)

Секретари: **А. СТАЛИЙСКИ.**
Т. КОЖУХАРОВЪ.

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

	Стр.		Стр.
Отпуски , разрешени на народнитѣ представители: Генко Митовъ, Борисъ Волевъ, Борисъ Петровъ, Станъ Ангеловъ, Иванъ Лѣкарски, Захари Кръстевъ, Цанко Делимощевъ, Йорданъ Ганчевъ, Велико Мочуровъ, д-ръ Георги Яламовъ, Господинъ Продановъ, Георги Поповъ, Йорданъ Славовъ, Миланъ Минковъ и Василь Домузчиевъ	1911	Законопроекти:	
		1. За разрешаване на Шуменската, Поповската и Търновската градски общини да сключатъ заеми (Трето четене)	1913
		2. За сѣдене министритѣ (Първо четене)	1923
		3. За наказанията, които се налагатъ за престѣпленията, предвидени въ чл. 155 отъ конституцията (Първо четене)	1923
		4. За изпитателни комисии (Първо четене)	1923
Питане отъ народния представител д-ръ Александъръ Гиргиновъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве по поводъ насроченитѣ на 1 юний избори за членове на Софийския градско-общински съветъ (Развиване и отговоръ)	1911	Бюджетопроектъ за разходитѣ презъ 1924/1925 финансова година по:	
		1. Министерството на общественитѣ сгради, пътищата и благоустройството (Докладване и приемане)	1914
Предложение отъ народния представител Владимиръ Молловъ за ревизиране отпуснатитѣ досега отъ Народното събрание народни пенсии (Съобщение)	1913	2. Главната дирекция на трудовата повинностъ (Докладване и приемане)	1921
		Дневенъ редъ за следующето заседание	1931